

**Nederland langs
de Europese meetlat**

- AT Oostenrijk
- BE België
- BG Bulgarije
- CY Cyprus
- CZ Tsjechië
- DE Duitsland
- DK Denemarken
- EE Estland
- EL Griekenland
- ES Spanje
- FI Finland
- FR Frankrijk
- HU Hongarije
- IE Ierland
- IT Italië
- LT Litouwen
- LU Luxemburg
- LV Letland
- MT Malta
- NL Nederland
- PL Polen
- PT Portugal
- RO Roemenië
- SE Zweden
- SI Slovenië
- SK Slowakije
- UK Verenigd Koninkrijk

Inhoud

	Voorwoord	
1	Bevolking	6
	Bevolkingsgroei	9
	Vergrijzing	11
	Levensverwachting	13
	Asielverzoeken	15
2	Economie	16
	Economische groei	19
	Productiestructuur	21
	Concurrentiepositie	23
	Prijzen	25
	Investerings	27
	Consumptie	29
	Kenniseconomie	31
	Internationale handel	33
3	Arbeid	34
	Arbeidsproductiviteit	37
	Werkloosheid	39
	Arbeidsparticipatie	41
	Deeltijdwerk	43
4	Overheidsfinanciën	44
	Overheidstekort en -schuld	47
	Overheidsuitgaven en -inkomsten	49

5	Energie, milieu en natuur	50
	Energie	53
	Milieu	55
	Natuur	57
6	Welzijn	58
	Uitgaven aan gezondheidszorg	61
	Doodsoorzaken	63
	Onderwijsniveau	65
	Onderwijsdeelname	67
	Sociale samenhang	69
	Inkomensongelijkheid	71
	Wonen	73
	Toerisme	75
	Maatschappelijke positie van vrouwen	77
7	Financiën van de EU	78
	Europese begroting	81

Voorwoord

Bijna zes jaar geleden - februari 2004 - publiceerde het CBS voor het laatst *Nederland langs de Europese meetlat*. De Europese Unie zou in mei 2004 uitbreiden van 15 naar 25 lidstaten, de verkiezingen voor het Europees Parlement en het Nederlands EU-voorzitterschap stonden ook later in dat jaar op stapel. De publicatie voorzag duidelijk in een behoefte, die sindsdien zeker niet minder is geworden.

Er bestaat nog steeds een grote belangstelling naar hoe Nederland het doet in vergelijking met andere EU-landen. Waarin lopen we voorop? Op welk gebied zitten we in de achterhoede, of zijn we een 'gemiddelde lidstaat'?

Het blijkt dat de Nederlandse economie goed presteert. Als zesde economie van de EU-27 heeft Nederland een van de hoogste inkomens per hoofd van de bevolking en heeft het de laagste werkloosheid in de EU. Ons land is nog altijd kampioen deeltijdwerken en heeft, samen met Tsjechië, het laagste percentage inwoners met een inkomen onder de armoedegrens. Ons land draagt financieel het meest bij aan de EU en is de grootste nettobetaler van alle lidstaten.

Op de Europese ranglijst scoort Nederland op drie gebieden beduidend minder: het hebben van een eigen huis, de levensverwachting van meisjes en het aandeel vrouwelijke managers.

Waar mogelijk zijn in deze bijdetijdse versie van de *Meetlat* de cijfers van de nieuwe toetreders Roemenië en Bulgarije in de overzichten verwerkt.

Het merendeel van de gegevens is afkomstig van CBS en Eurostat, maar ook de Verenigde Naties en de OESO zijn als bronnen gebruikt. Exacte bronvermeldingen staan in het dossier Europese Unie op de CBS-website: www.cbs.nl. In het dossier Conjunctuur worden de meest recente internationale conjunctuurgegevens in een interactieve visualisatie gepresenteerd. Op de CBS-website staan verder de meest recente cijferreeksen voor Nederland.

De Directeur-Generaal van de Statistiek,
Drs. Gosse van der Veen

Den Haag /Heerlen, januari 2010

Bevolking

1

Bevolking, mutatie 2007 (%)

Bron: Eurostat.

Bevolkingsomvang (mln) en -groei (%)

	2000	2009	Gemiddelde jaarlijkse groei 2000-2009
België	10,2	10,8	0,6
Bulgarije	8,2	7,6	-0,8
Cyprus	0,7	0,8	1,7
Denemarken	5,3	5,5	0,4
Duitsland	82,2	82,0	0,0
Estland	1,4	1,3	-0,3
Finland	5,2	5,3	0,3
Frankrijk	60,5	64,4	0,7
Griekenland	10,9	11,3	0,4
Hongarije	10,2	10,0	-0,2
Ierland	3,8	4,5	2,0
Italië	56,9	60,1	0,6
Letland	2,4	2,3	-0,6
Litouwen	3,5	3,3	-0,5
Luxemburg	0,4	0,5	1,5
Malta	0,4	0,4	1,0
Nederland	15,9	16,5	0,4
Oostenrijk	8,0	8,4	0,5
Polen	38,7	38,1	-0,1
Portugal	10,2	10,6	0,5
Roemenië	22,5	21,5	-0,5
Slovenië	2,0	2,0	0,2
Slowakije	5,4	5,4	0,0
Spanje	40,0	45,8	1,6
Tsjechië	10,3	10,5	0,2
Verenigd Koninkrijk	58,8	61,6	0,5
Zweden	8,9	9,3	0,5
Europese Unie (27)	482,8	499,7	0,4

Bron: Eurostat.

Bevolkingsgroei

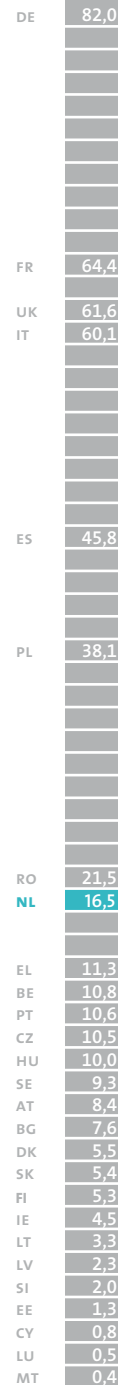
Nederland is, gerekend naar het inwonertal, het achtste land van de Europese Unie (EU-27). Duitsland is het grootst met 82,0 miljoen inwoners. Ook Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, Italië, Spanje, Polen en Roemenië hebben meer inwoners dan Nederland.

In 2007 is de bevolking van de EU-27 met 2,43 miljoen gegroeid, vooral door een relatief omvangrijke migratie. Het migratiesaldo (1,94 miljoen) was viermaal zo hoog als de natuurlijke aanwas (0,48 miljoen). Italië en Spanje zijn voor bijna tweederde verantwoordelijk voor dat hoge migratiesaldo. In alle sinds 2004 toetredende landen én in Duitsland is sprake van bevolkingskrimp. Met

uitzondering van Polen komt dat vooral door een negatieve natuurlijke groei. Hongarije is het enige van deze landen met een positief migratiesaldo.

Ierland groeide in 2007 het snelst (2,4 procent), Litouwen kromp het hardst (-0,6 procent).

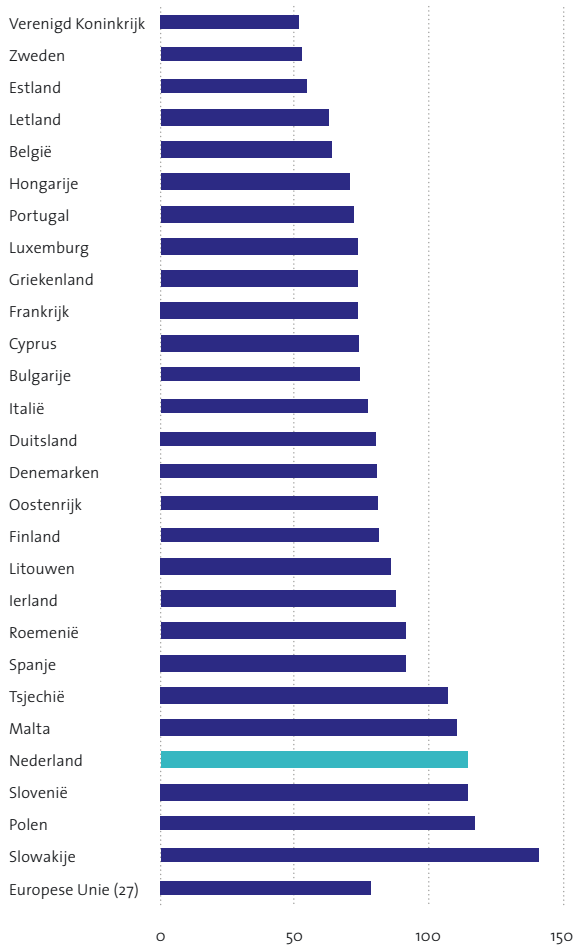
De Ierse bevolking is al langer de snelstgroeiende van Europa. Sinds 2000 is de bevolking er met bijna 690 duizend, dit is 18 procent, toegenomen. Ook Cyprus, Spanje en Luxemburg groeien snel. In Nederland is de bevolkingsgroei op langere termijn 3,9 procent (2000-2009), net iets boven het gemiddelde voor de 27 Europese landen van 3,5 procent.

Bevolking, 2009 (x mln)

achtste land

Toename grijze druk, 2008–2040 (%-mutatie)

Bron: Eurostat.

Verrijzing en grijze druk (65-plussers in % van de bevolking en in % van de bevolking 15–64 jaar)

	Verrijzing		Grijze druk	
	2008	2040	2008	2040
België	17,0	25,0	25,8	42,3
Bulgarije	17,3	26,7	25,0	43,6
Cyprus	12,4	20,0	17,7	30,8
Denemarken	15,6	24,8	23,6	42,7
Duitsland	20,1	31,1	30,3	54,7
Estland	17,2	24,2	25,2	39,0
Finland	16,5	26,2	24,8	45,0
Frankrijk	16,5	25,3	25,3	44,0
Griekenland	18,6	28,4	27,8	48,3
Hongarije	16,2	25,0	23,5	40,1
Ierland	11,2	19,3	16,3	30,6
Italië	20,1	30,8	30,5	54,1
Letland	17,3	25,4	25,0	40,7
Litouwen	15,8	26,3	23,0	42,8
Luxemburg	14,2	22,2	20,9	36,3
Malta	13,8	25,7	19,8	41,7
Nederland	14,7	26,9	21,8	46,8
Oostenrijk	17,2	27,2	25,4	46,0
Polen	13,5	25,9	19,0	41,3
Portugal	17,4	26,8	25,9	44,6
Roemenië	14,9	25,5	21,3	40,8
Slovenië	16,1	29,1	23,0	49,4
Slowakije	12,0	25,3	16,6	40,0
Spanje	16,6	27,7	24,2	46,4
Tsjechië	14,6	26,3	20,6	42,7
Verenigd Koninkrijk	16,1	22,5	24,3	36,9
Zweden	17,5	24,3	26,7	40,8
Europese Unie (27)	17,1	26,9	25,4	45,4

Bron: Eurostat.

Vergrijzing

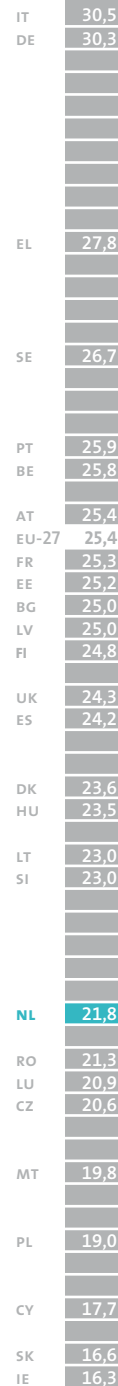
In 2008 is 15 procent van de Nederlanders 65 jaar of ouder, bijna 4 procent is 80 jaar of ouder. In 2040 zullen deze aandelen naar verwachting zijn opgelopen tot 27 en 9. De hoge geboortecijfers van de periode 1946–1970 weerspiegelen zich straks in een stijging van het aantal hoogbejaarden. Ook alsmat dalende sterfterisico's hebben aan de stijging bijgedragen.

De grijze druk – het aantal 65-plussers als percentage van de bevolking van 15–64 jaar – zal toenemen. In 2008 zijn er nog 22 ouderen (65-plus) op elke honderd 15–64-jarigen. In 2040 zijn dat er naar verwachting al 47. Meer 65-plussers en een krimpende potentiële

beroepsbevolking zijn voor die ontwikkeling de verklaring.

In ons land drukken de ouderen op dat moment zwaarder op de actieve bevolking dan in de 27 landen van de Europese Unie (45 procent). Ruim een kwart van de bevolking van de EU-27 is op dat moment naar verwachting 65 jaar of ouder, bijna 10 procent is ten minste 80 jaar oud.

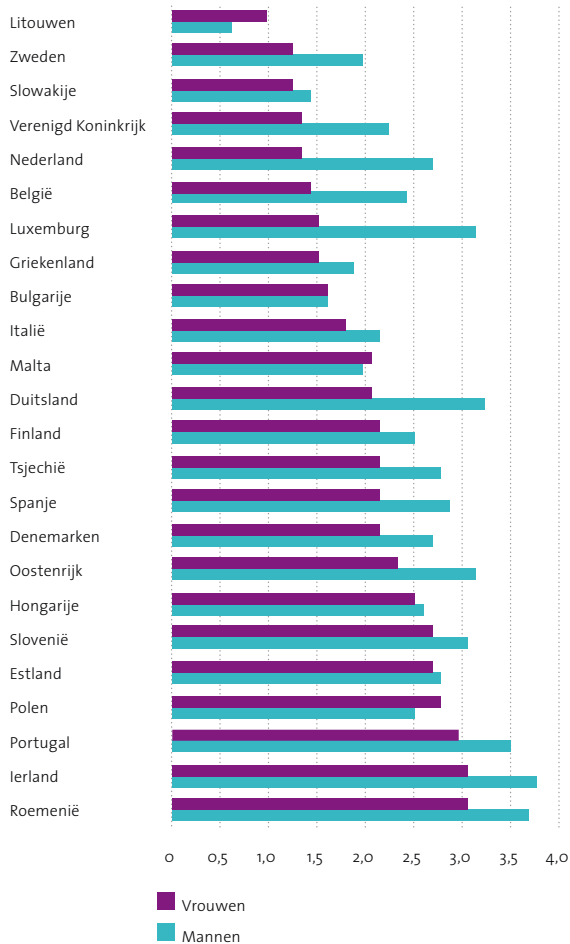
De verschillen in grijze druk tussen de landen zijn zeer groot en lopen van 30 procent in Cyprus en Ierland, de jongste landen, tot 54 procent in Italië en Duitsland, de oudste landen.

Grijze druk, 2008 (65-plussers in % van de bevolking 15–64 jaar)

2040: kwart ouder dan 65

Levensverwachting, mutatie 1996–2006 (jaren)

Bron: Eurostat.

Levensverwachting, 2006 (jaren)

	Mannen	Vrouwen
België	76,6	82,3
Bulgarije	69,2	76,3
Cyprus	78,8	82,4
Denemarken	76,1	80,7
Duitsland	77,2	82,4
Estland	67,4	78,6
Finland	75,9	83,1
Frankrijk	77,3	84,4
Griekenland	77,2	81,9
Hongarije	69,2	77,8
Ierland	77,3	82,1
Italië	77,9	83,8
Letland	65,4	76,3
Litouwen	65,3	77,0
Luxemburg	76,8	81,9
Malta	77,0	81,9
Nederland	77,7	82,0
Oostenrijk	77,2	82,8
Polen	70,9	79,7
Portugal	75,5	82,3
Roemenië	69,2	76,2
Slovenië	74,5	82,0
Slowakije	70,4	78,4
Spanje	77,7	84,4
Tsjechië	73,5	79,9
Verenigd Koninkrijk	76,8	81,0
Zweden	78,8	83,1
Europese Unie (27)	75,2	81,5

Bron: Eurostat.

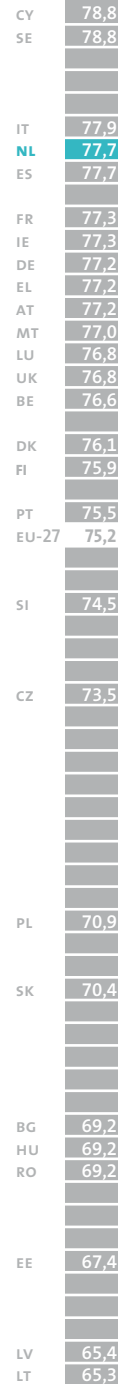
Levensverwachting

De levensverwachting van pasgeboren meisjes bedroeg in 2007 82,3 jaar. Dat is 4,3 jaar hoger dan die van jongens (78,0 jaar). Sinds 1980 is het verschil in levensverwachting tussen de seksen kleiner geworden. Mannen boekten vanaf 1980 een winst van 5,5 jaar, vrouwen zijn gemiddeld 3,1 jaar ouder geworden. De verklaring is de sterke daling van de sterfte: ondanks de vergrijzing is sinds 2002 het aantal sterfgevallen ieder jaar gedaald.

Op de Europese ranglijst van de levensverwachting zijn Nederlandse meisjes tussen 1996 en 2006 flink gezakt, van plaats 6 naar plaats 12. Zij hebben in de periode 1996–2006

slechts 1,5 jaren aan levensverwachting gewonnen. Jongetjes kregen er 3,0 levensjaren bij en schoven van plaats 5 naar plaats 4 op de ranglijst. De levensverwachting van jongetjes is inmiddels vergelijkbaar met die van Spaanse jongens. Zweden en Italianen hebben echter een beduidend hogere levensverwachting.

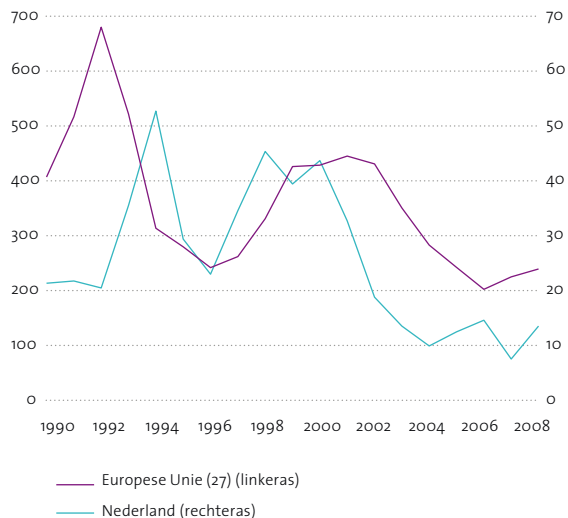
Het laagst staan mannen en vrouwen in de Baltische staten. Een Lets jongetje had bij geboorte in 2006 een levensverwachting van 65 jaar, een meisje wordt weliswaar ruim 11 jaar ouder, maar met 76,3 jaar is de levensverwachting niettemin de laagste van alle vrouwen uit de EU-27.

Levensverwachting mannen, 2006 (jaren)

mannen winnen meer levensjaren dan vrouwen

Asielverzoeken (x1 000)

Bron: Ministerie van Justitie, UNHCR.

Asielverzoeken naar land van herkomst, 2008 (x1 000)

	Land van bestemming	
	EU-27	Nederland ¹⁾
Irak	27,6	5,0
Russische Federatie	18,2	0,1
Somalië	17,1	3,8
Afghanistan	13,5	0,4
Servië en Montenegro	12,6	0,0
Pakistan	12,0	0,0
Nigeria	11,3	0,1
Eritrea	7,0	0,2
Iran	6,7	0,3
Turkije	6,3	0,1
Sri Lanka	6,0	0,2
Bangladesh	5,7	0,0
Georgië	4,8	0,1
Zimbabwe	4,6	0,0
China	4,3	0,6
Syrië	4,2	0,0
Dem. Rep. Congo	4,2	0,0
Colombia	1,0	0,0
Haiti	1,0	–
Overige landen	70,0	2,3
Totaal	238,1	13,4

¹⁾ Eerste asielverzoeken.

Bron: Ministerie van Justitie, UNHCR.

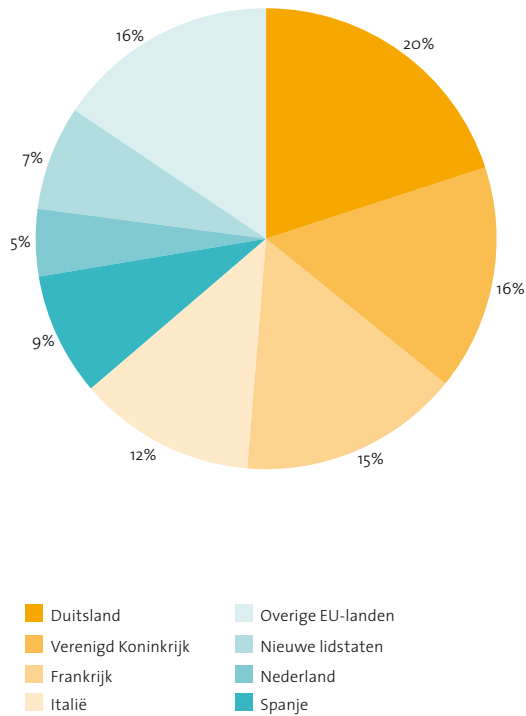
Economie

Verdeling bbp EU-27, 2008

Totaal Europese Unie (27): 12 456 mld euro

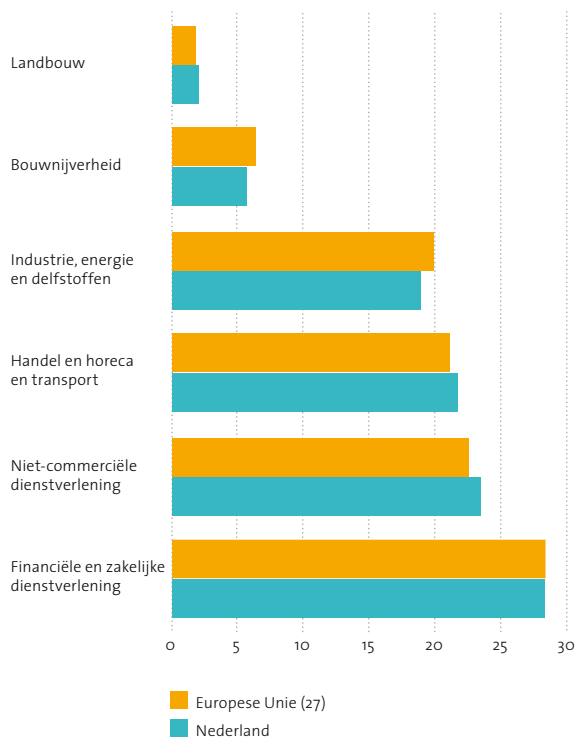
Bron: Eurostat.

Economische groei (%)

	1999-2008 Gemiddeld per jaar	2009 Eerste halfjaar
België	2,4	-3,7
Bulgarije	5,9	-4,2
Cyprus	4,2	-0,1
Denemarken	1,8	-5,3
Duitsland	1,7	-6,8
Estland	6,9	-15,6
Finland	3,5	-8,5
Frankrijk	2,3	-3,3
Griekenland	4,4	-0,1
Hongarije	4,0	-7,1
Ierland	6,2	-8,4
Italië	1,4	-6,3
Letland	5,2	-5,7
Litouwen	7,6	-18,4
Luxemburg	6,8	-17,8
Malta	1,6	-2,6
Nederland	2,7	-5,0
Oostenrijk	2,7	-4,7
Polen	4,7	1,1
Portugal	1,7	-4,3
Roemenië	5,6	-7,5
Slovenië	4,9	-8,8
Slowakije	5,7	-5,5
Spanje	3,8	-4,1
Tsjechië	4,3	-5,1
Verenigd Koninkrijk	2,9	-5,4
Zweden	3,1	-7,0
Europese Unie (27)	2,5	-5,4

Bron: Eurostat.

Aandeel bedrijfstakken in bbp, 2008 (%)

Bron: Eurostat.

Financiële en zakelijke dienstverlening (in % van het bbp)

	1999	2008
België ¹⁾	26,3	28,4
Bulgarije	19,2	23,6
Cyprus ¹⁾	22,6	27,8
Denemarken	21,9	24,9
Duitsland	27,1	29,4
Estland	22,1	24,4
Finland	19,4	21,1
Frankrijk ²⁾	29,4	33,7
Griekenland ²⁾	20,6	18,6
Hongarije	18,5	22,0
Ierland	20,0	30,1
Italië	23,5	27,7
Letland	16,7	22,8
Litouwen	12,2	16,5
Luxemburg	38,0	48,6
Nederland	26,8	28,2
Oostenrijk	21,3	24,2
Polen	16,7	19,5
Portugal ³⁾	20,7	22,4
Roemenië	12,7	14,5
Slovenië	19,6	22,4
Slowakije	16,6	17,4
Spanje	18,9	22,7
Tsjechië	16,1	17,2
Verenigd Koninkrijk ¹⁾	25,4	33,8
Zweden	24,0	24,8
Europese Unie (27)	25,2	28,3

¹⁾ 1997 en 2007

²⁾ 1997

³⁾ 2007

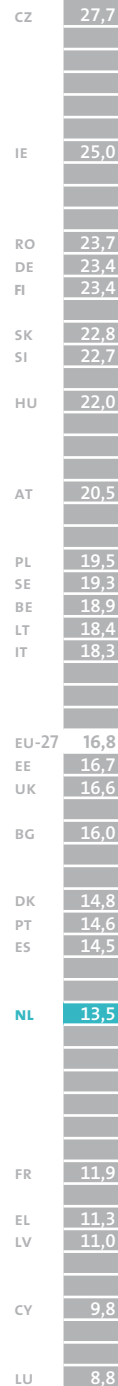
Bron: Eurostat.

Productiestructuur

Een maat voor de 'verdienselijking' van een economie is het aandeel van de financiële en zakelijke dienstverlening in het bruto binnenlands product. Financiële en zakelijke dienstverleners zijn onder meer banken, verzekeraars en uitzendbureaus. In de Europese Unie (EU-27) staat Nederland met een aandeel financiële en zakelijke diensten van 28 procent op een zevende plaats. Luxemburg staat met afstand bovenaan. De reden is dat veel banken zich daar hebben gevestigd. In de meeste West-Europese landen is de financiële en zakelijke dienstverlening de grootste sector. In Nederland is het aandeel van de industrie en bouwsector kleiner dan gemiddeld in de EU, terwijl het aandeel van de niet-commerciële

dienstverlening juist groter is. Het aandeel van de handel, horeca, transport en de landbouw in de Nederlandse economie is vergelijkbaar met het gemiddelde van de EU-landen.

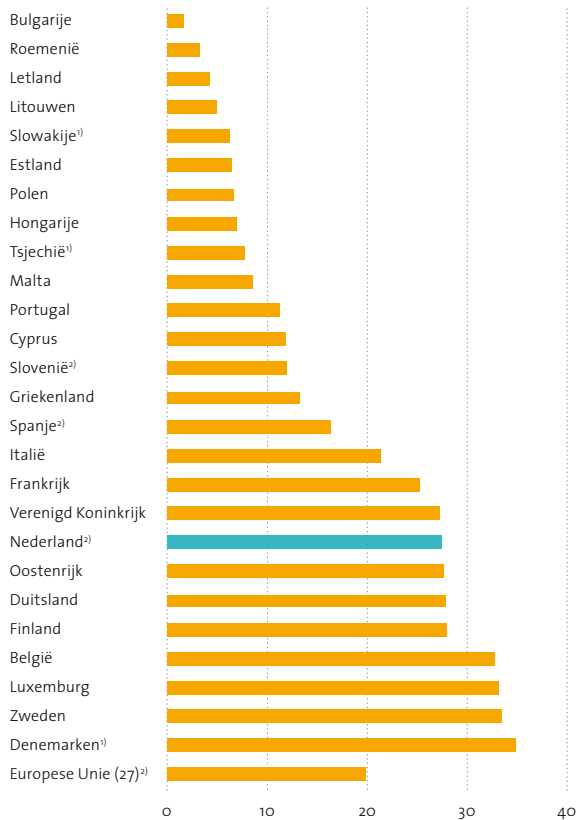
De landbouw is overal de kleinste sector. Ook in de nieuwe lidstaten, al is het aandeel er over het algemeen groter dan in de meeste voormalige EU-15-landen. Bij de nieuwe lidstaten zijn de industrie of handel en transport veelal nog de grootste sectoren, al neemt ook hier het belang van de financiële en zakelijke dienstverlening toe. De verschillen in productiestructuur tussen de nieuwe en de oude lidstaten zijn de afgelopen tien jaar kleiner geworden.

Aandeel industrie, 2008 (% van het bbp)

grote dienstensector, kleine industrie

Arbeidskosten per uur, 2007 (euro)

¹⁾ 2006.

²⁾ 2005.

Bron: Eurostat.

Arbeidskosten per eenheid product (%-mutatie)

	Gemiddeld 2001-2006	2007	2008
België	1,7	2,2	3,9
Bulgarije	3,6	14,2	16,2
Cyprus	3,3	-0,2	2,5
Denemarken	2,4	4,3	7,0
Duitsland	-0,1	0,2	2,2
Estland	4,6	17,3	14,3
Finland	1,4	1,5	5,9
Frankrijk	2,0	1,8	2,8
Griekenland	2,6	3,5	3,9
Hongarije	6,5	10,9	4,4
Ierland	3,5	3,6	7,9
Italië	3,0	1,6	4,2
Letland	2,8	26,3	22,7
Litouwen	4,3	6,5	9,3
Luxemburg	2,5	1,6	6,8
Malta	1,8	1,0	3,8
Nederland	2,1	2,0	2,9
Oostenrijk	0,9	1,3	2,9
Polen	0,7	5,7	15,1
Portugal	2,8	1,4	3,6
Roemenië	5,7	21,9	4,1
Slovenië	1,7	2,6	6,2
Slowakije	5,7	10,9	13,7
Spanje	3,0	3,7	4,4
Tsjechië	7,1	5,0	17
Verenigd Koninkrijk	0,6	2,6	-11,9
Zweden	-0,6	4,8	-1,3
Europese Unie (27)	1,3	2,2	0,8

Bron: Eurostat.

Concurrentiepositie

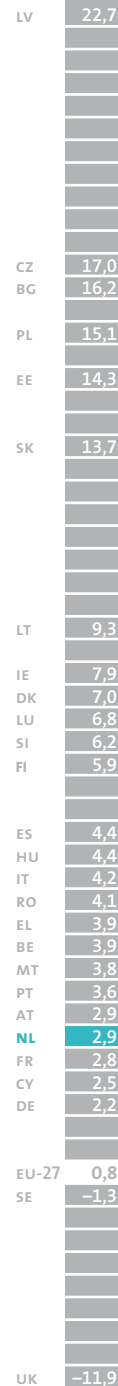
De concurrentiepositie van een land is moeilijk in één cijfer uit te drukken. Het concurrerend vermogen wordt namelijk bepaald door vele indicatoren, zoals de samenstelling van het exportpakket, het opleidingsniveau van de bevolking, de fysieke en fiscale infrastructuur en de arbeidskosten per eenheid product. De meest gebruikte indicator is de arbeidskosten per eenheid product.

Van 2001 tot 2004 namen door relatief hoge loonstijgingen en een lage arbeidsproductiviteitsgroei de arbeidskosten in Nederland gemiddeld sterker toe dan elders in de EU-27. Daarna hebben de arbeidskosten zich gematigd ontwikkeld. In 2008 zijn de arbeidskosten per eenheid product echter weer ruim boven het EU-gemiddelde uitgekomen.

Hierdoor verslechtert de concurrentiepositie van Nederlandse exporteurs.

Een hoog kostenniveau kan goederenproducenten doen besluiten de productie te verplaatsen naar landen met lagere lonen, zoals de voormalige Oostbloklanden. De toetreding van deze landen tot de EU heeft deze stap vergemakkelijkt. Arbeidskosten per uur zijn in deze landen het laagst. De arbeidskosten stijgen er echter wel harder dan gemiddeld in de EU.

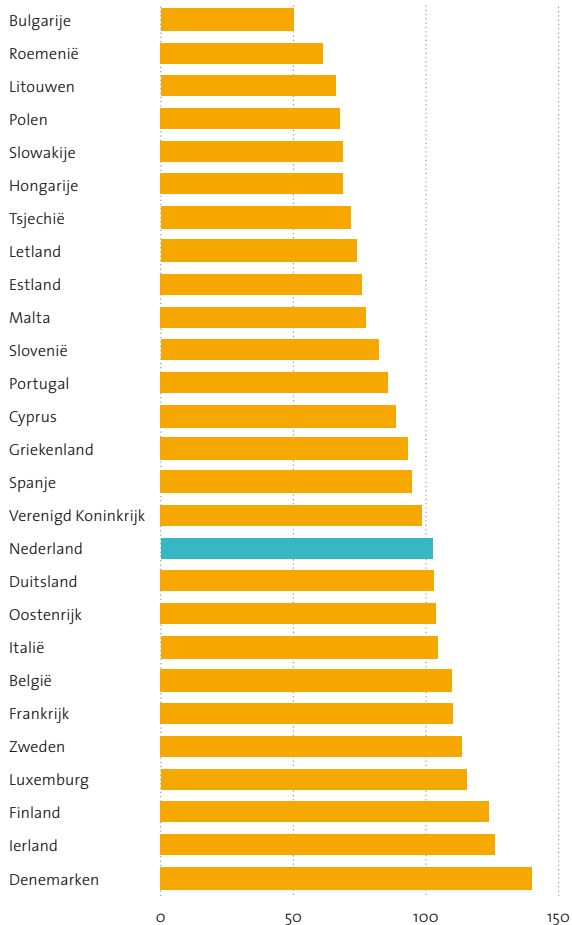
In 2008 lag de stijging van de arbeidskosten per eenheid product in Letland, Tsjechië, Bulgarije en Polen ver boven het EU-27-gemiddelde. Dit betekent een verslechtering van hun concurrentiepositie.

Arbeidskosten per eenheid product, 2008 (%-mutatie)

stijgende arbeidskosten

Relatief prijsniveau, 2008 (EU-27=100)

Bron: Eurostat.

Inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex (%)

	2002-2007 Gemiddeld per jaar	2008	2009 ¹⁾ jan. t/m sept.
België	1,9	4,5	0,1
Bulgarije	5,9	12	3,0
Cyprus	2,5	4,4	0,1
Denemarken	1,7	3,6	1,1
Duitsland	1,7	2,8	0,2
Estland	3,9	10,6	1,0
Finland	1,2	3,9	1,8
Frankrijk	2,0	3,2	0,0
Griekenland	3,4	4,2	1,1
Hongarije	5,3	6	3,7
Ierland	3,1	3,1	-1,3
Italië	2,4	3,5	0,8
Letland	5,7	15,3	4,9
Litouwen	2,1	11,1	5,2
Luxemburg	2,9	4,1	-0,4
Malta	2,2	4,7	2,6
Nederland	2,0	2,2	1,1
Oostenrijk	1,8	3,2	0,4
Polen	2,0	4,2	4,0
Portugal	2,8	2,7	-0,9
Roemenië	11,6	7,9	5,9
Slovenië	4,2	5,5	0,7
Slowakije	4,7	3,9	1,2
Spanje	3,3	4,1	-0,4
Tsjechië	1,8	6,3	0,8
Verenigd Koninkrijk	1,8	3,6	2,2
Zweden	1,5	3,3	1,8
Europese Unie (27) ¹⁾	2,1	3,7	1,0

¹⁾ Tot 2005 EU-15, tot 2007 EU-25, daarna EU-27.

²⁾ Gemiddelde jaarmutatie.

Bron: Eurostat.

Prijzen

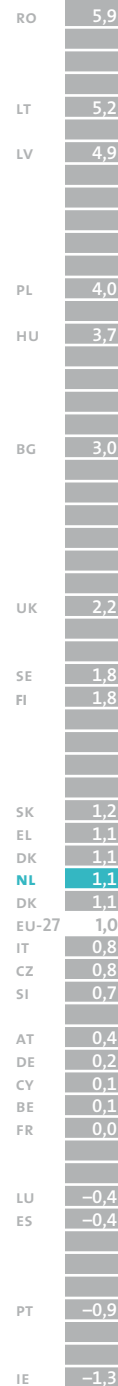
De inflatie in Nederland lag in de eerste drie kwartalen van 2009 net boven die van de Europese Unie (EU-27). Toch is de Nederlandse inflatie in 2009 veel lager dan in 2008.

In de eerste drie kwartalen van 2009 was de inflatie in de hele Europese Unie beperkt. Ierland, Portugal, Spanje en Luxemburg hadden zelfs te maken met prijsdalingen, deflatie dus. In Roemenië stegen de consumentenprijzen het meest.

In Nederland lagen de prijzen voor alcohol en tabak tot en met september 2009 bijna 10 procent hoger dan in dezelfde periode een jaar eerder. In de EU-27 was deze toename veel

geringer. Ook de horecaprijzen namen in Nederland sterker toe. De prijzen van recreatie en cultuur stegen juist minder in prijs. De prijzen van communicatie daalden zowel in Nederland als in de EU, maar in ons land sterker.

Het prijsniveau in Nederland lag in 2008 rond het gemiddelde van de Europese Unie en was ongeveer vergelijkbaar met landen als Duitsland en het Verenigd Koninkrijk. Oost-Europeanen betalen relatief weinig voor hun boodschappen. Vooral in Bulgarije zijn de consumentenprijzen relatief laag. In de Scandinavische landen en Ierland is het leven juist aanzienlijk duurder.

Inflatie, geharmoniseerde consumentenprijsindex, januari t/m september 2009, (%)

inflatie lager

Investerings, 2008 (%-volumemutatie)

Bron: Eurostat.

Directe investeringen 2004–2007, gemiddeld per jaar (% van het bbp)

	Door buitenland	In buitenland	Netto in buitenland
België	10,6	12,8	2,3
Bulgarije	0,4	18,7	18,3
Cyprus	4,5	8,5	4,0
Duitsland	2,9	1,2	-1,8
Estland	5,4	13,1	7,8
Finland	1,5	2,8	1,3
Frankrijk	5,6	3,8	-1,8
Griekenland	1,1	1,0	-0,1
Hongarije	12,7	15,8	3,1
Ierland	8,0	-3,1	-11,0
Italië	2,5	1,5	-1,0
Letland	0,9	6,3	5,4
Litouwen	1,3	4,7	3,4
Luxemburg	333,3	301,7	-31,5
Malta	0,2	15,0	14,8
Nederland	9,7	6,2	-3,5
Oostenrijk	5,0	3,9	-1,2
Polen	1,3	4,9	3,6
Portugal	2,9	2,9	-0,0
Slovenië	2,4	2,4	-0,1
Slowakije	0,4	6,3	5,9
Spanje	6,6	2,7	-3,9
Tsjechië	0,7	5,7	5,1
Verenigd Koninkrijk	5,2	5,8	0,6
Zweden	6,2	3,7	-2,5
Europese Unie (27)	2,5	1,6	-1,0

Bron: Eurostat.

Investeringsquote op Europees gemiddelde

Ongeveer een vijfde van het Nederlandse bruto binnenlands product (bbp) wordt besteed aan investeringen door bedrijven en de overheid. Dat is bijna het gemiddelde van de Europese Unie (EU-27). De meeste voormalige Oostbloklanden hebben investeringsquoten van meer dan een kwart van het bbp. Uitschieters zijn Bulgarije en Roemenië met investeringsquoten van een derde van het bbp.

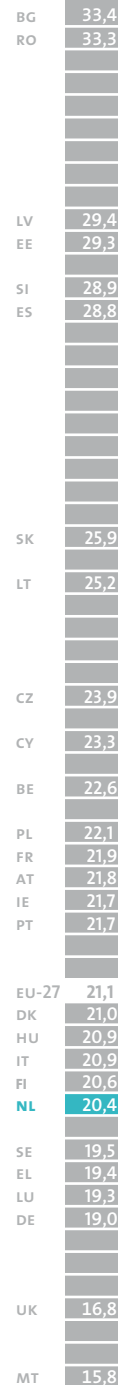
In 2008 daalden de totale investeringen in de EU-27, na jaren van groei. In Nederland bleef de investeringsactiviteit met een groei van bijna 5 procent juist hoog.

In de afgelopen jaren lagen de investeringen in de meeste voormalige Oostbloklanden op een relatief hoog niveau. Een groot deel van de

investeringsquote op Europees gemiddelde

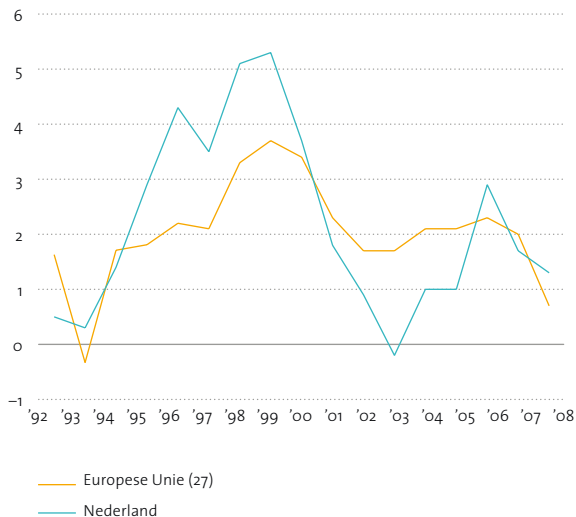
investerings in deze landen wordt besteed aan de vervanging van verouderde kapitaalgoederen. In 2008 realiseerden Bulgarije en Roemenië de hoogste investeringsgroei.

Gemiddeld komen in de EU-27 meer buitenlandse investeringen binnen dan er kapitaal uitgaat. In Luxemburg is dit saldo het hoogst, gevolgd door Ierland, Spanje en Nederland. Buitenlandse investeringen zijn erg conjunctuurgevoelig en fluctueren sterk. In een hoogconjunctuur stijgen de buitenlandse investeringen in een land, in een laagconjunctuur is sprake van desinvesteringen. Bedrijven leggen in een recessie meer de nadruk op de kernactiviteiten op de binnenlandse markt.

Investeringsquote 2008 (% van het bbp)

Consumptie van huishoudens (%-volumemutaties)

Bron: Eurostat.

Consumptie, 2008 (% van het bbp)

	Overheid	Huishoudens
België	23	52
Bulgarije	16	68
Cyprus	19	68
Denemarken	27	49
Duitsland	18	57
Estland	19	56
Finland	22	52
Frankrijk	23	57
Griekenland	17	73
Hongarije	22	54
Ierland	18	50
Italië	20	59
Letland	20	62
Litouwen	19	65
Luxemburg	15	32
Malta	21	64
Nederland	26	46
Oostenrijk	19	53
Polen	19	62
Portugal	21	67
Roemenië	16	66
Slovenië	18	53
Slowakije	17	57
Spanje	19	57
Tsjechië	20	50
Verenigd Koninkrijk	22	64
Zweden	26	47
Europese Unie (27)	21	57

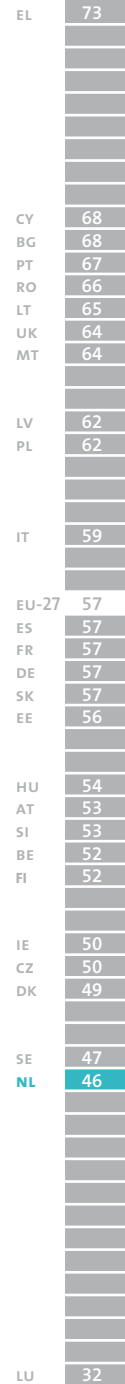
Bron: Eurostat.

Consumptie

De consumptie door huishoudens in Nederland beslaat ongeveer de helft van het bruto binnenlands product (bbp). De consumptiequote ligt daarmee ruim onder het gemiddelde van de Europese Unie (EU-27). De consumptie van huishoudens is relatief het hoogst in Griekenland en Cyprus, waar het aandeel van de consumptie in het bbp twee derde of meer is. Het laagst is deze consumptie in Luxemburg. De ontwikkeling van de consumptie door huishoudens laat ongeveer hetzelfde beeld zien als de groei van het bbp. In de tweede helft van de jaren negentig trokken de consumptie en het bbp in Nederland sterk aan en lag de groeivoet hoger dan die van de EU. Vanaf 2001

lag de Nederlandse consumptiegroei duidelijk lager en zakte Nederland onder het EU-gemiddelde. In 2003 was de consumptiegroei in Nederland zelfs negatief. Vanaf 2008 ligt het consumptieniveau van huishoudens iets boven het EU-gemiddelde.

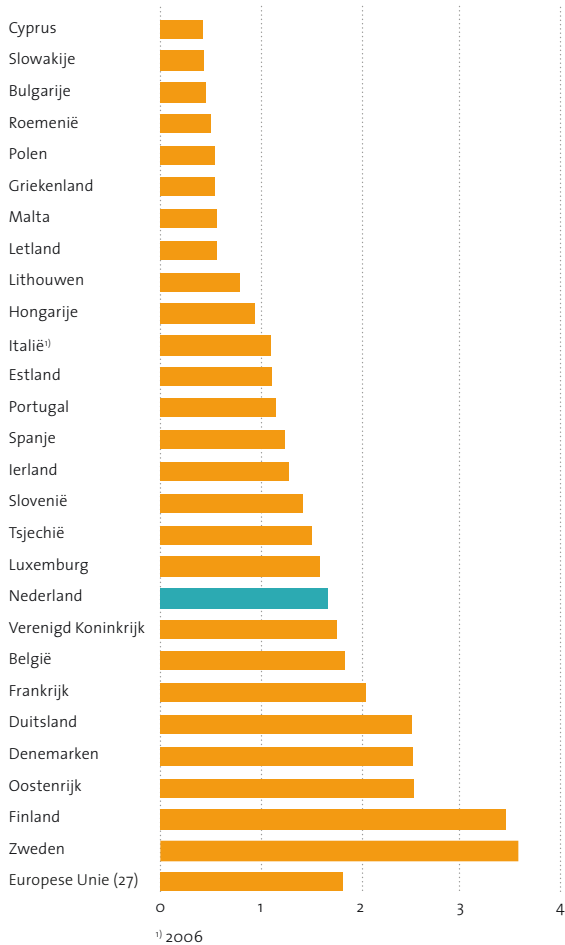
De overheidsconsumptie bestaat onder meer uit uitgaven aan zorg, onderwijs, defensie, justitie en openbaar bestuur. In Nederland maakt overheidsconsumptie bijna een kwart van het bbp uit. Hiermee staat Nederland op een tweede plaats in de EU-27. Alleen in Denemarken ligt deze quote hoger.

Consumptie van huishoudens, 2008 (% van het bbp)

consumptie huishoudens relatief laag

R&D-uitgaven per land, 2007 (% van het bbp)

Bron: Eurostat.

E-commerce, 2007 (% van het aantal bedrijven)

	Bedrijven die online inkopen ¹⁾	Bedrijven die online verkopen ¹⁾
België	34	16
Bulgarije	3	2
Cyprus	14	7
Denemarken	38	20
Duitsland ²⁾	52	24
Estland	18	11
Finland ³⁾	19	13
Frankrijk	18	13
Griekenland	10	7
Hongarije	7	4
Ierland	54	25
Italië	12	3
Letland	9	6
Lithouwen	25	22
Luxemburg	23	10
Malta	13	13
Nederland	40	27
Oostenrijk	34	15
Polen	11	8
Portugal	20	19
Roemenië	4	3
Slovenië	15	8
Slowakije	9	5
Spanje	19	10
Tsjechië	26	15
Verenigd Koninkrijk	47	32
Zweden	50	19
Europese Unie (27)	28	16

¹⁾ Minstens 1 procent van hun in- en verkopen.

²⁾ 2006 in plaats van 2007.

³⁾ Inkopen: 2006 in plaats van 2007.

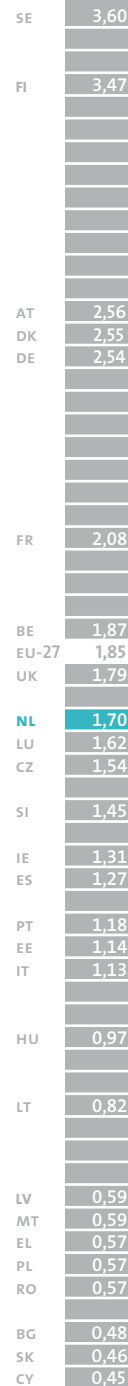
Bron: Eurostat.

Kenniseconomie

Om het concurrentievermogen van de Europese economie op peil te houden, streefden de regeringsleiders van de Europese Unie (EU) er naar om in 2010 minstens 3 procent van het bruto binnenlands product (bbp) te spenderen aan onderzoek en ontwikkeling (R&D). De Nederlandse R&D-uitgaven lagen daar met 1,7 procent in 2007 ruim onder. Ons land is op dit punt overigens niet het enige dat tekortschiet. Alleen Finland en Zweden gaven meer dan 3 procent van het bbp uit aan R&D. Gemiddeld gaven de EU-landen bijna 1,9 procent van het bbp uit aan R&D. Het toepassen van nieuwe technologieën, zoals informatie- en communicatietechnologie

(ICT), verloopt in Nederland echter wel voortvarend. ICT is voor de Nederlandse bedrijven een belangrijk hulpmiddel geworden om hun bedrijfsprocessen ook *online* te kunnen uitvoeren. Bij gebruik van internet voor het in- en verkopen van goederen en diensten bevinden de bedrijven van Nederland zich in de kopgroep van de EU-landen. Bij het inkopen via internet moest Nederland nog vier EU-landen voor laten gaan, bij het verkopen alleen maar het Verenigd Koninkrijk.

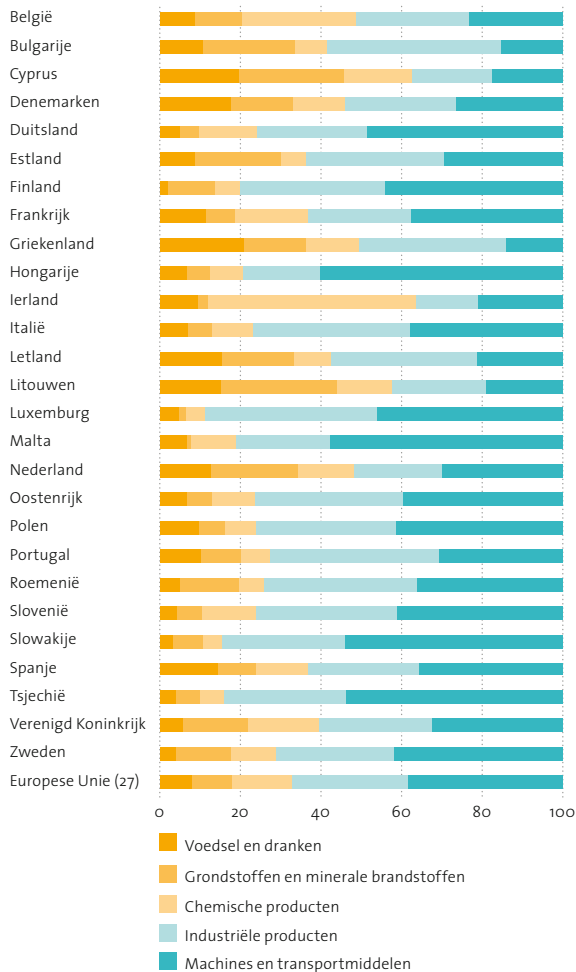
Voor bijna alle landen geldt dat bedrijven meer gebruik maken van internet voor het inkopen van goederen en diensten dan voor het verkopen.

R&D-uitgaven, 2007 (% van het bbp)

lage R&D-uitgaven, wel ICT-minded

Samenstelling van de uitvoer, 2008 (%)

Bron: Eurostat.

Uitvoer naar bestemming, 2008 (mld euro)

	Europese Unie (27)	Rest van de wereld	Totaal
België	247	74	321
Bulgarije	9	6	15
Cyprus	1	0	1
Denemarken	55	24	79
Duitsland	623	361	983
Estland	6	3	8
Finland	37	29	66
Frankrijk	260	149	409
Griekenland	11	6	17
Hongarije	58	16	74
Ierland	54	32	85
Italië	214	152	366
Letland	5	2	7
Litouwen	10	6	16
Luxemburg	15	2	17
Malta	1	1	2
Nederland	342	91	434
Oostenrijk	89	34	123
Polen	90	26	116
Portugal	28	10	38
Roemenië	24	10	34
Slovenië	16	7	23
Slowakije	41	7	48
Spanje	133	58	191
Tsjechië	85	15	100
Verenigd Koninkrijk	178	134	313
Zweden	75	50	125
Europese Unie (27)	2704	1307	4011

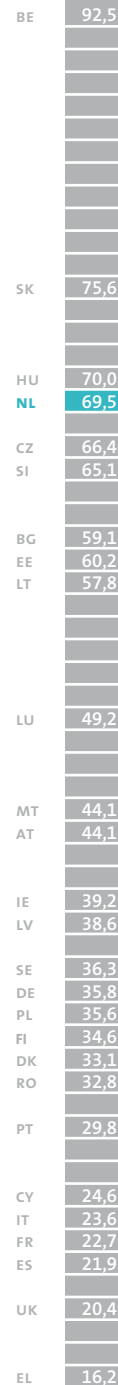
Bron: Eurostat.

Internationale handel

Nederland is vanouds een open economie. Eén van de indicatoren om de openheid van een economie te meten is de handelsintegratie, het gemiddelde van invoer en uitvoer in procenten van het bruto binnenlands product. In de Europese Unie (EU-27) staat Nederland op de vierde plaats op de ranglijst van EU-landen met de meest open economie. De omvang van de export was in 2008, na Duitsland, zelfs de grootste van de EU-landen. In 2008 voerde Nederland bijna evenveel uit als de twaalf nieuwste EU-lidstaten samen. Een groot deel van onze import komt uit China en de Verenigde Staten. Ons land heeft een belangrijke distributie-

functie. Bijna de helft van onze uitvoer bestaat uit ingevoerde producten die weer worden uitgevoerd, de zogenoemde wederuitvoer. Het is mede dankzij deze distributiefunctie dat Nederland in 2008 voor 152 miljard euro meer exporteerde naar de andere EU-landen, dan het hieruit importeerde. Met de rest van de wereld had Nederland juist een handelstekort van 114 miljard euro.

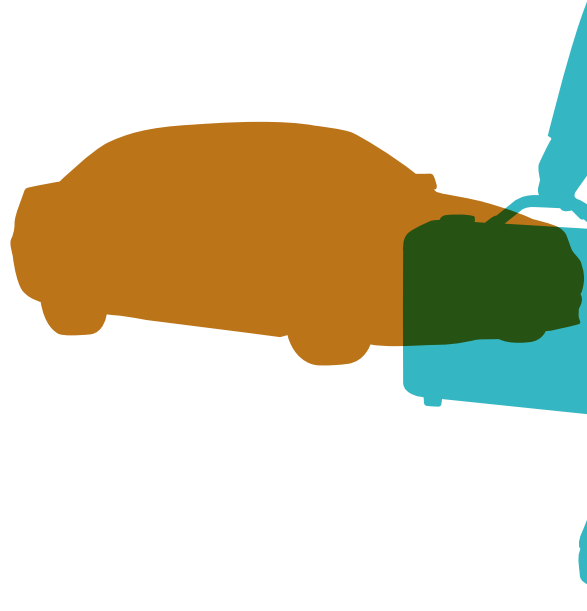
Het Nederlands exportpakket bestaat gemiddeld meer uit voedsel en dranken, en grondstoffen en minerale brandstoffen en minder uit industriële producten, machines- en transportmiddelen dan dat van de EU-27.

Handelsintegratie, 2008 (% van het bbp)

grootste export na Duitsland

Arbeid

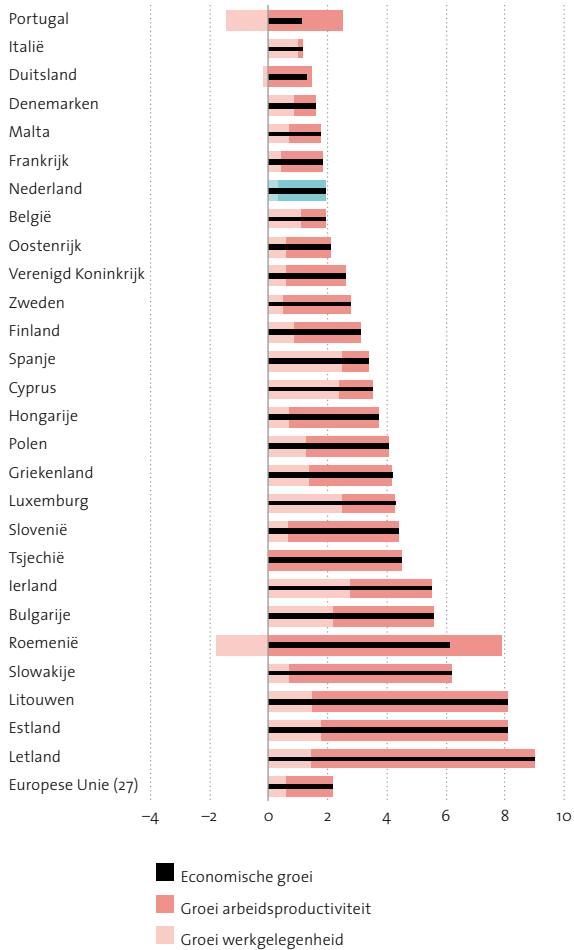

3

Gemiddelde economische groei, 2001–2007: saldo van groei werkgelegenheid en arbeidsproductiviteit (%)

Bron: Eurostat.

Arbeidsproductiviteit, bbp per gewerkt uur (EU-27=100)

	2001	2007
België	145	140
Bulgarije	33	35
Cyprus	76	75
Denemarken	118	109
Duitsland	125	126
Estland	42	55
Finland	111	109
Frankrijk	135	132
Griekenland	78	80
Hongarije	58	57
Ierland	114	125
Italië	116	100
Letland	34	47
Litouwen	44	53
Luxemburg	–	192
Malta	93	80
Nederland	136	136
Oostenrijk	115	115
Polen	48	49
Portugal	60	–
Roemenië	24	39
Slovenië	66	73
Slowakije	58	71
Spanje	102	106
Tsjechië	55	62
Verenigd Koninkrijk	111	112
Zweden	114	116

Bron: Eurostat.

Arbeidsproductiviteit

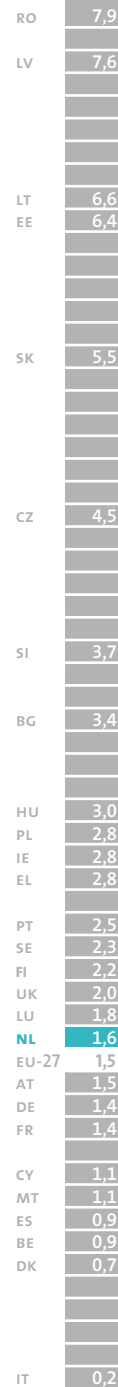
De arbeidsproductiviteit in Nederland is relatief hoog. Van alle 27 lidstaten van de Europese Unie zijn alleen de economieën van België en Luxemburg nog productiever.

De groei van de arbeidsproductiviteit, het bruto binnenlands product per gewerkt uur, ligt evenwel rond het Europese gemiddelde. In Nederland was deze groei tussen 2001 en 2007 1,6 procent per jaar, net iets meer dan het Europese gemiddelde van 1,5 procent. Ons land doet het hiermee beter dan België, waar de arbeidsproductiviteit in dezelfde periode gemiddeld met slechts 0,9 procent per jaar steeg. De werkgelegenheid groeide bij onze zuiderburen harder, zodat de economische groei, de optelsom van arbeidsproductiviteits- en werkgelegenheids groei, in België en

Nederland in deze periode vrijwel gelijk was, rond 2 procent.

Luxemburg combineerde een hoge productiviteitsgroei met een sterke groei van de werkgelegenheid. De economische groei in Luxemburg was met 4,3 procent dan ook aanzienlijk hoger dan in Nederland en België. In Nederland was de groei van de werkgelegenheid juist gering. Door de relatief lage groei van de werkgelegenheid was de economische groei in ons land lager dan het EU-gemiddelde.

De hoogste arbeidsproductiviteitsgroei haalden de nieuwe Oost-Europese lidstaten. In Roemenië, Letland, Litouwen en Estland groeide de arbeidsproductiviteit met meer dan 6 procent per jaar.

Arbeidsproductiviteit, bbp per gewerkt uur, gemiddeld 2001-2007 (%-mutatie)

hoge productiviteit

Jeugdwerkloosheid, eerste halfjaar 2009,
(% van de beroepsbevolking, seizoen gecorrigeerd)

Bron: Eurostat.

Werkloosheid, eerste halfjaar 2009,
(% van de beroepsbevolking, seizoen gecorrigeerd)

	Mannen	Vrouwen	Totaal
België	7,4	8,1	7,7
Bulgarije	6,2	6,1	6,2
Cyprus	4,5	5,2	4,8
Denemarken	5,8	4,9	5,3
Duitsland	7,9	7,0	7,5
Estland	14,8	9,5	12,2
Finland	8,3	7,3	7,8
Frankrijk	8,7	9,6	9,2
Griekenland	6,4	12,6	9,0
Hongarije	9,7	9,2	9,5
Ierland	14,0	7,6	11,2
Italië	6,3	8,9	7,4
Letland	17,8	11,8	14,8
Litouwen	15,0	9,8	12,4
Luxemburg	5,7	6,6	6,1
Malta	6,5	7,8	6,9
Nederland	3,0	3,2	3,1
Oostenrijk	4,8	4,5	4,6
Polen	7,3	8,6	7,9
Portugal	8,5	9,6	9,0
Roemenië	7,2	5,2	6,3
Slovenië	5,4	5,4	5,4
Slowakije	9,7	11,6	10,5
Spanje	16,8	17,8	17,2
Tsjechië	5,1	7,1	5,9
Verenigd Koninkrijk	8,3	6,3	7,4
Zweden	8,0	7,6	7,8
Europese Unie (27)	8,5	8,5	8,5

Bron: Eurostat.

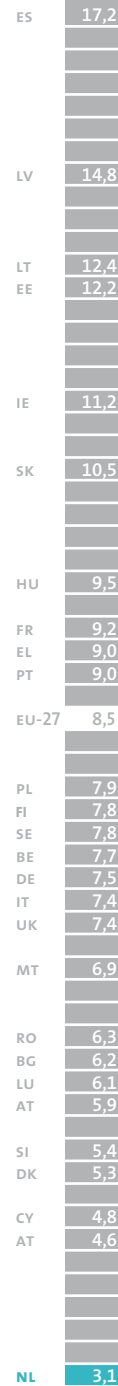
Werkloosheid

In de eerste helft van 2009 lag de seizoengecorrigeerde werkloosheid in de 27 landen van de Europese Unie op 8,5 procent. In het eerste kwartaal van 2008 was dat nog 6,7 procent. Van alle lidstaten had Nederland met 3,1 procent de laagste werkloosheid, gevolgd door Oostenrijk met 4,6 procent. In zes lidstaten lag de werkloosheid boven de 10 procent. In Spanje was de werkloosheid het hoogst (17,2 procent).

De jeugdwerkloosheid in de EU kwam in de eerste helft van 2009 uit op 18,8 procent. In zestien lidstaten was de jeugdwerkloosheid

hoger. Nederland had van alle landen de laagste jeugdwerkloosheid. Ook hier valt Spanje op met de hoogste werkloosheid. Iets meer dan één derde van de jeugdige beroepsbevolking was op zoek naar een baan.

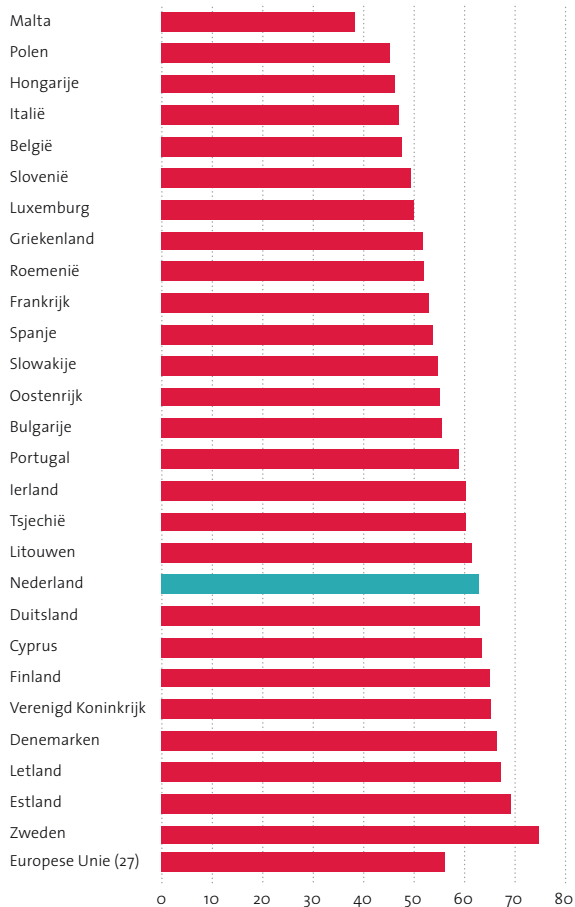
In de EU-27 waren relatief evenveel mannen als vrouwen werkloos. In dertien lidstaten was de werkloosheid van vrouwen lager dan van mannen. In Ierland was het verschil het grootst. Hier was 7,6 procent van de vrouwen werkloos en 14 procent van de mannen. In Nederland waren relatief meer vrouwen werkloos, al was het verschil in werkloosheidspercentage klein.

Werkloosheid, eerste halfjaar 2009, (% van de beroepsbevolking, seizoengecorrigeerd)

laagste werkloosheid

Arbeidsparticipatie van 50- tot 65-jarigen, 2008 (%)

Bron: Eurostat.

Arbeidsparticipatie (% van de bevolking van 15–64 jaar)

	2002	2008
België	59,7	62,4
Bulgarije	51,1	64,0
Cyprus	68,5	70,9
Denemarken	76,4	78,1
Duitsland	65,4	70,7
Estland	61,7	69,8
Finland	69,1	71,1
Frankrijk	62,9	65,2
Griekenland	57,7	61,9
Hongarije	56,2	56,7
Ierland	65,1	67,6
Italië	55,4	58,7
Letland	60,5	68,6
Litouwen	60,6	64,3
Luxemburg	63,6	63,4
Malta	55,0	55,2
Nederland	74,5	77,2
Oostenrijk	68,1	72,1
Polen	51,7	59,2
Portugal	69,2	68,2
Roemenië	58,6	59,0
Slovenië	64,3	68,6
Slowakije	56,5	62,3
Spanje	58,6	64,3
Tsjechië	65,5	66,6
Verenigd Koninkrijk	71,2	71,5
Zweden	74,0	74,3
Europese Unie (27)	62,4	65,9

Bron: Eurostat.

Arbeidsparticipatie

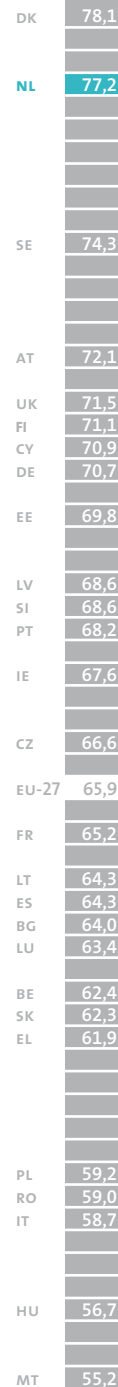
In 2008 had meer dan drie kwart van de Nederlandse bevolking van 15 tot 65 jaar een betaalde baan. Daarmee was de arbeidsparticipatie in Nederland hoog in vergelijking met het gemiddelde van de 27 landen van de Europese Unie. Alleen in Denemarken lag de arbeidsparticipatie hoger.

Gemiddeld was het aandeel werkenden in de EU-27 bijna 66 procent. Malta stond met 55 procent onderaan. Ook in Hongarije, Italië, Roemenië en Polen lag het aandeel werkenden onder de 60 procent.

In Nederland had 83 procent van de mannen een betaalde baan, het hoogste percentage

van de EU-27 en ruim boven het EU-gemiddelde van 73 procent. Nederlandse vrouwen participeerden met 71 procent ook relatief vaak op de arbeidsmarkt. Alleen in Denemarken en Zweden werkte een groter deel van de vrouwen. Binnen de Europese Unie had 59 procent van de vrouwen betaald werk.

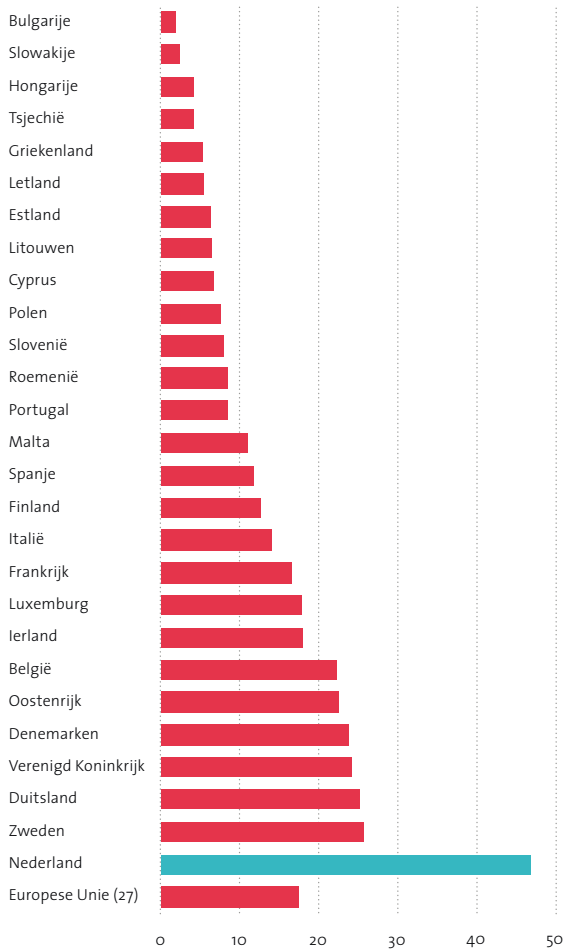
In Nederland werken relatief veel ouderen. Ruim 63 procent van de Nederlanders tussen 50 en 65 jaar had in 2008 een betaalde baan. Dit is boven het gemiddelde van 57 procent in de EU. Echter, Nederland behoort daarmee niet tot de Europese top. In Zweden werkte 75 procent van de 50- tot 65-jarigen.

Arbeidsparticipatie, 2008 (% van de bevolking van 15-64 jaar)

hoogste
arbeidsdeelname
mannen

Deeltijdwerkers, 2008 (% van het aantal werknemers)

Bron: Eurostat.

Deeltijdwerkers, 2008 (% van het aantal werknemers)

	Vrouwen	Mannen
België	40,8	7,5
Bulgarije	2,4	1,6
Cyprus	10,8	3,4
Denemarken	36,0	13,1
Duitsland	44,9	8,4
Estland	9,3	3,5
Finland	17,8	7,9
Frankrijk	29,3	5,6
Griekenland	9,8	2,5
Hongarije	5,8	3,0
Ierland	31,9	7,1
Italië	27,8	4,8
Letland	7,1	3,9
Litouwen	8,3	4,7
Luxemburg	38,2	2,7
Malta	25,3	4,0
Nederland	75,2	22,8
Oostenrijk	41,1	6,9
Polen	10,9	5,1
Portugal	13,9	4,1
Roemenië	9,3	8,1
Slovenië	10,4	6,2
Slowakije	4,1	1,3
Spanje	22,6	4,0
Tsjechië	7,8	1,6
Verenigd Koninkrijk	41,0	9,8
Zweden	40,9	11,9
Europese Unie (27)	30,6	7,0

Bron: Eurostat.

Deeltijdwerk

Nergens in de Europese Unie (EU-27) wordt zo veel in deeltijd gewerkt als in Nederland. In 2008 had bijna de helft van de Nederlanders van 15 tot 65 jaar een deeltijdbaan. De andere EU-landen blijven daar ver bij achter. Zweden en Duitsland volgen op de tweede en derde plaats met een kwart deeltijders. Gemiddeld werkte in de EU bijna 20 procent van de werkenden in deeltijd.

Dat Nederland de absolute Europese nummer één is komt vooral door de vrouwen. In 2008 had drie kwart van hen deeltijdwerk, tegen iets minder dan een op de drie in de EU. De bijdrage van mannen aan de Nederlandse toppositie is

beperkt. In 2008 werkte een op de vier Nederlandse mannen in deeltijd. Ook dat is verreweg het hoogste percentage van alle EU-landen.

Dat Nederlandse mannen relatief vaak in deeltijd werken komt voor een belangrijk deel door jongeren, en in iets mindere mate door 50-plussers. Van de werkende jongeren had 62 procent deeltijdwerk. Dit zijn veelal scholieren en studenten met een bijbaan. Vanaf hun 25ste werken mannen overwegend voltijd. Dankzij deeltijdpensioen neemt het aandeel deeltijders onder mannen van 50 jaar en ouder weer toe.

Deeltijdwerkers, 2008 (% van het aantal werknemers)

helft werkenden deeltijder

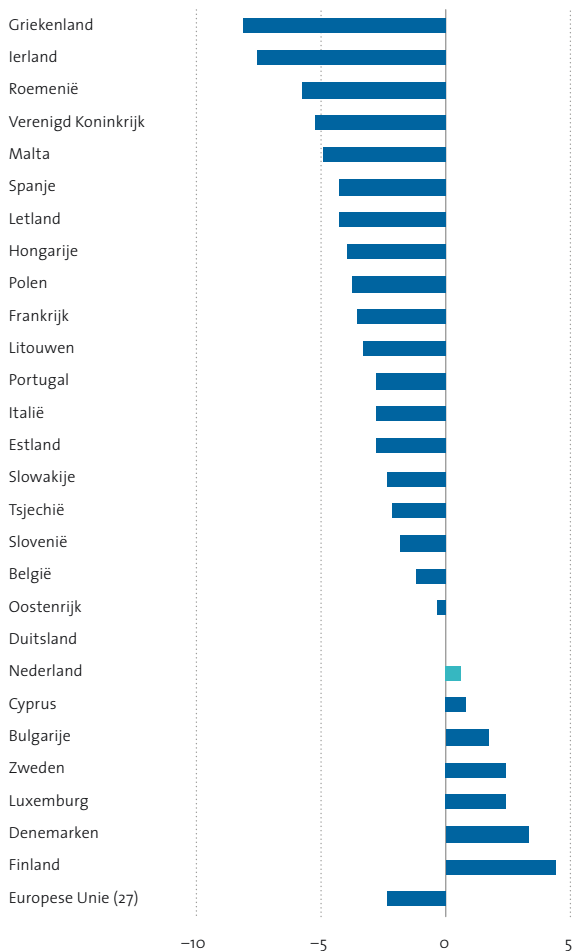
Overheidsfinanciën

4

Overheidssaldo (% van het bbp)

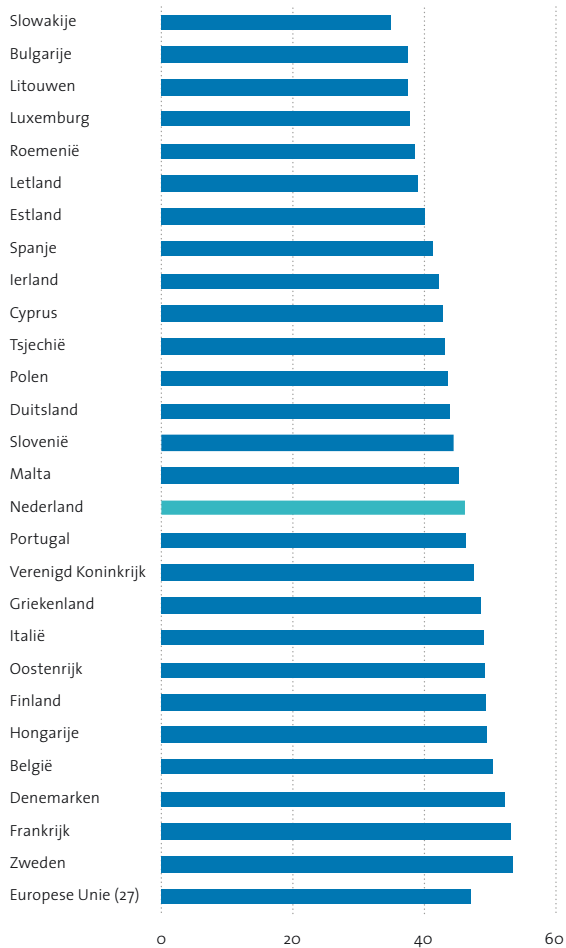
Bron: Eurostat.

Overheidsaldo en -schuld (% van het bbp)

	Saldo		Schuld	
	2003	2008	2003	2008
België	-0,1	-1,2	98,7	89,8
Bulgarije	-0,3	1,8	45,9	14,1
Cyprus	-6,5	0,9	68,9	48,4
Denemarken	0,1	3,4	45,8	33,5
Duitsland	-4,0	0,0	63,8	65,9
Estland	1,7	-2,7	5,6	4,6
Finland	2,6	4,5	44,4	34,1
Frankrijk	-4,1	-3,4	62,9	67,4
Griekenland	-5,7	-7,7	98,0	99,2
Hongarije	-7,2	-3,8	58,1	72,9
Ierland	0,4	-7,2	31,1	44,1
Italië	-3,5	-2,7	104,4	105,8
Letland	-1,6	-4,1	14,6	19,5
Litouwen	-1,3	-3,2	21,1	15,6
Luxemburg	0,5	2,5	6,1	13,5
Malta	-9,9	-4,7	69,3	63,8
Nederland	-3,1	0,7	52,0	58,2
Oostenrijk	-1,4	-0,4	65,5	62,6
Polen	-6,3	-3,6	47,1	47,2
Portugal	-2,9	-2,7	56,9	66,3
Roemenië	-1,5	-5,5	21,5	13,6
Slovenië	-2,7	-1,8	27,5	22,5
Slowakije	-2,8	-2,3	42,4	27,7
Spanje	-0,2	-4,1	48,7	39,7
Tsjechië	-6,6	-2,1	30,1	30,0
Verenigd Koninkrijk	-3,3	-5,0	38,7	52,0
Zweden	-0,9	2,5	52,3	38,0
Europese Unie (27)	-3,1	-2,3	61,8	61,5

Bron: Eurostat.

Overheidsuitgaven, 2008 (% van het bbp)

Bron: Eurostat.

Overheidsuitgaven en -inkomsten (% van het bbp)

	Uitgaven		Inkomsten	
	2007	2008	2007	2008
België	48,4	50,0	48,2	48,8
Bulgarije	41,5	37,3	41,5	39,1
Cyprus	42,2	42,6	45,5	43,5
Denemarken	51,0	51,9	55,4	55,3
Duitsland	43,7	43,7	43,9	43,7
Estland	34,8	39,9	37,4	37,1
Finland	47,3	49,0	52,5	53,4
Frankrijk	52,3	52,7	49,6	49,3
Griekenland	44,4	48,3	40,4	40,6
Hongarije	49,8	49,2	44,8	45,5
Ierland	36,2	42,0	36,5	34,9
Italië	47,9	48,7	46,4	46,0
Letland	35,9	38,8	35,5	34,6
Litouwen	34,8	37,4	33,8	34,2
Luxemburg	36,2	37,7	39,9	40,2
Malta	42,5	45,0	40,4	40,3
Nederland	45,5	45,9	45,7	46,6
Oostenrijk	48,8	48,9	48,1	48,4
Polen	42,2	43,3	40,3	39,6
Portugal	45,8	46,0	43,2	43,2
Roemenië	36,0	38,4	33,5	32,8
Slovenië	42,4	44,2	42,4	42,4
Slowakije	34,4	34,8	32,5	32,5
Spanje	39,2	41,1	41,1	37,0
Tsjechië	42,5	42,9	41,9	40,9
Verenigd Koninkrijk	44,1	47,3	41,4	42,4
Zweden	52,5	53,1	56,3	55,6
Europese Unie (27)	45,7	46,8	44,9	44,6

Bron: Eurostat.

Overheidsuitgaven en -inkomsten

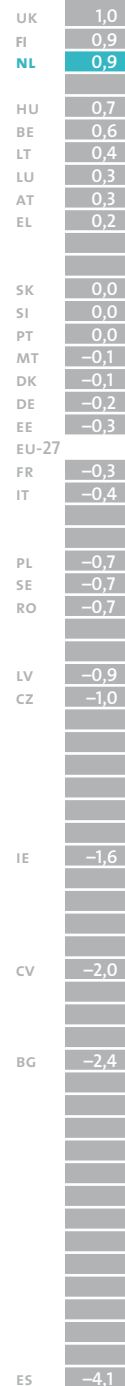
In 2008 gaf de Nederlandse overheid 274 miljard euro uit. Dat komt overeen met 45,9 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Het percentage is iets lager dan het gemiddelde van de 27 landen van de Europese Unie van 46,8 procent. Door de economische en financiële crisis stegen in 2008 in vrijwel alle landen van de EU-27 de overheidsuitgaven. De stijgende relatieve uitgaven veroorzaaken een breuk met de dalende trend die in de jaren van economische voorspoed is ingezet.

In Ierland stegen de relatieve uitgaven het snelst door zowel een lager bbp als stijgende uitgaven in verband met interventies in de financiële sector. Alleen in Bulgarije en Hongarije krompen de relatieve uitgaven. In

Bulgarije hangt die ontwikkeling samen met een snelle economische groei (stijging bbp van 6 procent) in 2008.

De Nederlandse overheid ontving voor 278 miljard euro in 2008, een stijging van 0,9 procentpunt. Met deze mutatie stegen de overheidsinkomsten in ons land na het Verenigd Koninkrijk en Finland het sterkst van alle EU-27-landen.

Gemiddeld daalden de overheidsinkomsten in de EU-27 met 0,3 procentpunt ten opzichte van 2007, naar 44,6 procent van het bbp (2008). De daling komt door lagere inkomsten uit belastingen en sociale premies ten gevolge van de economische neergang.

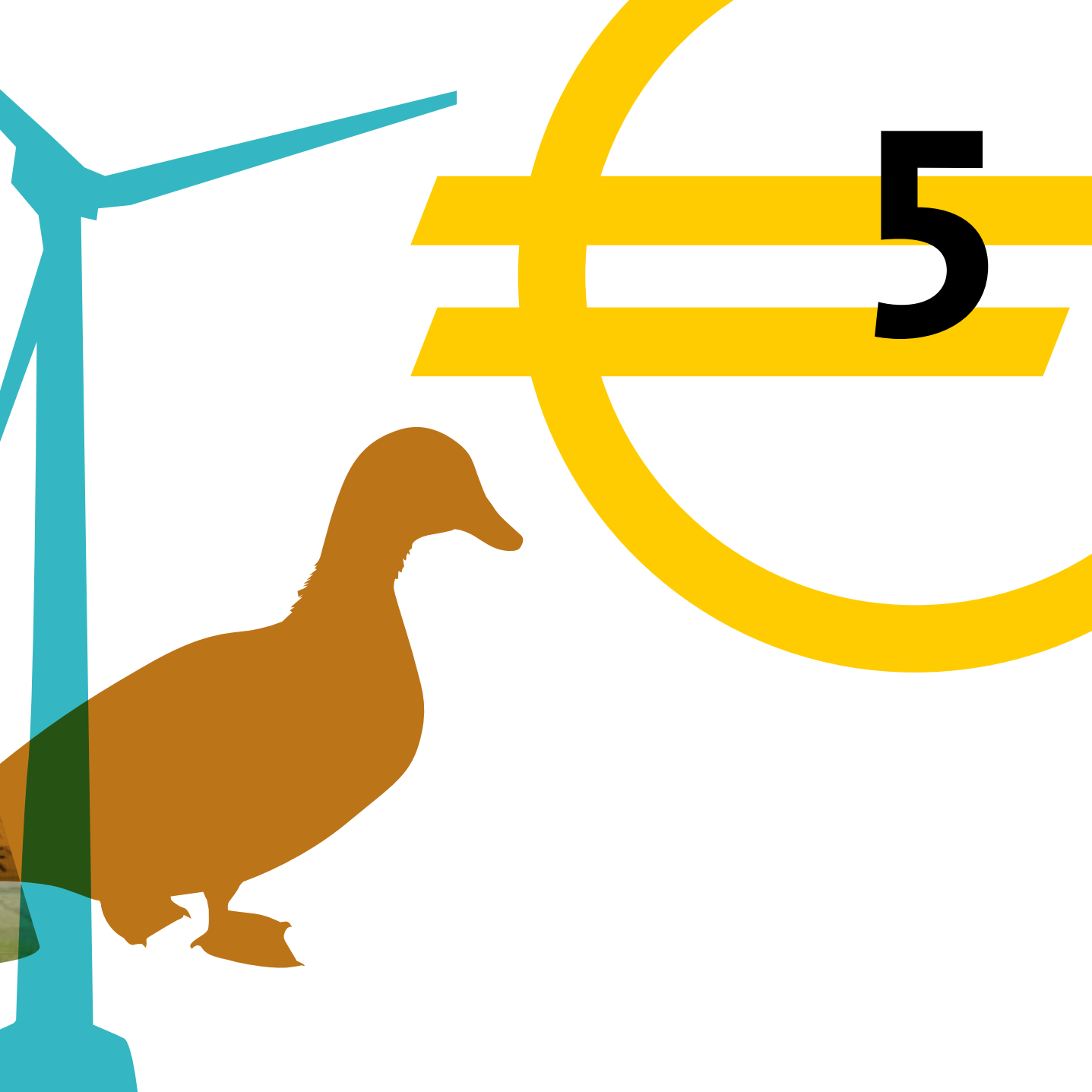

Overheidsinkomsten in % van het bbp, 2008 (%-puntmutatie t.o.v. 2007)

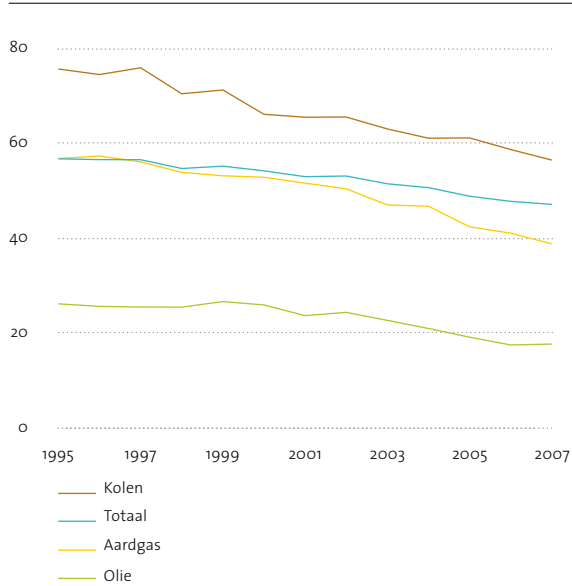
breuk met dalende trend

Energie, milieu en natuur

Mate van zelfvoorziening in energie, Europese Unie (27) (%)

Bron: Eurostat.

Mate van zelfvoorziening in energie, 2007 (%)

	Totaal	Kolen	Olie	Aardgas
België	24	0		0
Bulgarije	48	61	1	8
Cyprus	2			
Denemarken	132		187	204
Duitsland	40	63	3	17
Estland	73	98	6	
Finland	42	15	0	
Frankrijk	50	0	1	2
Griekenland	36	96	0	1
Hongarije	38	57	16	19
Ierland	9	26		9
Italië	14	1	7	11
Letland	38	3		
Litouwen	38	6	6	
Luxemburg	2			
Malta	0			
Nederland	72		7	164
Oostenrijk	31	0	7	23
Polen	73	112	3	31
Portugal	18	0		
Roemenië	69	67	47	71
Slovenië	47	77	0	0
Slowakije	31	14	1	2
Spanje	21	27	0	0
Tsjechië	72	111	2	2
Verenigd Koninkrijk	79	25	99	79
Zweden	65	6	0	
Europese Unie (27)	47	56	18	39
Noorwegen	780	356	1 221	1 621

Bron: Eurostat.

Energie

De 27 landen van de Europese Unie produceren nog geen 50 procent van de benodigde energie en zijn dus voor hun energievoorziening sterk afhankelijk van internationale energiehandel met landen buiten Europa. Die afhankelijkheid is de laatste jaren toegenomen. In 1995 was de EU-27 nog voor bijna 60 procent zelfvoorzienend, in 2007 nog niet voor de helft.

De energieafhankelijkheid kan worden weergegeven als de verhouding tussen de winning van energie en het verbruik van energie. Als een land van een bepaald energietype minder zelf wint dan het verbruikt, is het niet zelfvoorzienend in deze brandstof.

Voor de 27 landen van de Europese Unie bedraagt de verhouding tussen winning en

verbruik van kolen 56 procent, van aardgas 39 procent (Nederland 164 procent) en van olie 18 procent (Nederland 7 procent). Veel aardolie, aardgas en kolen moeten dus van buiten Europa worden ingevoerd. Nederland is voor ruim 70 procent zelfvoorzienend, vooral door de winning van aardgas.

Met het niet-EU-lid Noorwegen erbij worden de verhoudingen een stuk gunstiger. In Noorwegen is de energiewinning vele malen groter dan het eigen verbruik. Het land is een belangrijke exporteur van energie, met name aardolie en aardgas. Met Noorwegen stijgt de mate van zelfvoorziening van 47 procent tot 56 procent.

UK 79

EE 73

PL 73

NL 72

CZ 72

RO 69

SE 65

FR 50

BG 48

EU-27 47

SI 47

FI 42

DE 40

LT 38

LV 38

HU 38

EL 36

SK 31

AT 31

BE 24

ES 21

PT 18

IT 14

IE 9

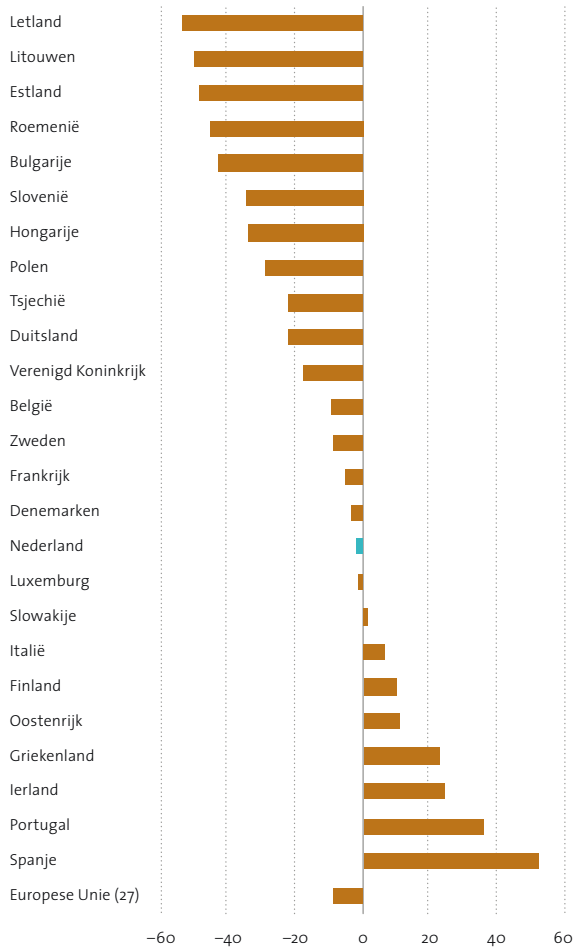
CY 2

LU 2

MT 0

grotere afhankelijkheid energie-invoer

Broeikasgasemissies, realisatie 2007 (% t.o.v. 1990)

Bron: Eurostat.

Broeikasgasemissies (% t.o.v. 1990)

	Kyoto-doelstelling 2008–2012	Realisatie 2007 ¹⁾
België	-7,5	-10
Bulgarije	-8	-43
Cyprus		85
Denemarken	-21	-4
Duitsland	-21	-22
Estland	-8	-48
Finland	0	10
Frankrijk	0	-6
Griekenland	25	23
Hongarije	-6	-34
Ierland	13	25
Italië	-7	7
Letland	-8	-53
Litouwen	-8	-50
Luxemburg	-28	-2
Malta		49
Nederland	-6	-3
Oostenrijk	-13	11
Polen	-6	-29
Portugal	27	36
Roemenië	-8	-45
Slovenië	-8	-35
Slowakije	-8	2
Spanje	15	53
Tsjechië	-8	-22
Verenigd Koninkrijk	-13	-18
Zweden	4	-9
Europese Unie (27)		-9

¹⁾ Exclusief aankoop emissierechten in het buitenland.

Bron: Eurostat.

Broeikasemissies; nog te realiseren reductie om te voldoen aan de Kyotonorm 2008-2012 (%)

Milieu

In 2007 is de uitstoot van broeikasgassen in ons land opnieuw verminderd. De emissie lag bijna 3 procent onder het niveau van 1990.

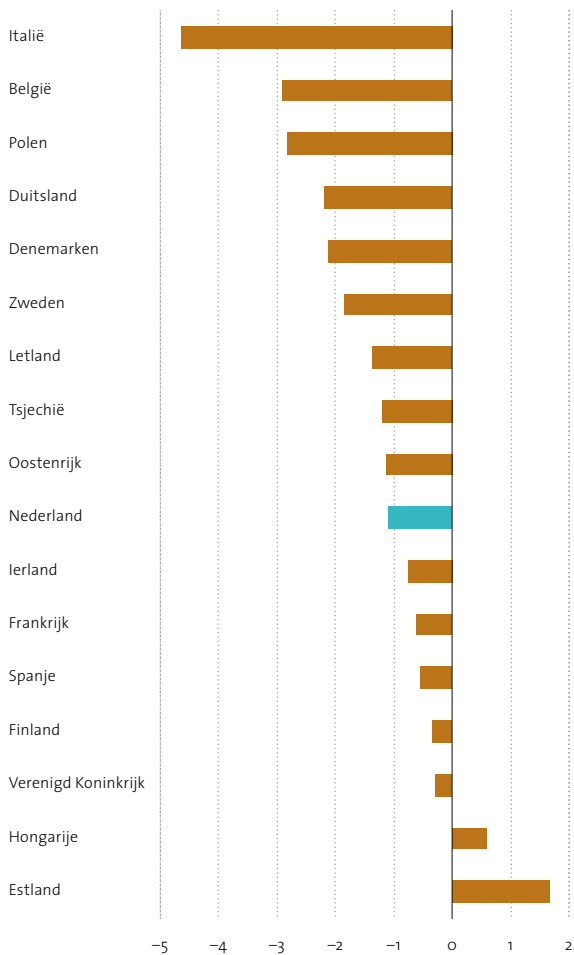
Volgens het Kyotoprotocol moet tussen 2008 en 2012 in de Europese Unie de uitstoot van broeikasgassen zijn teruggebracht tot een niveau dat 8 procent lager ligt dan in 1990. In 2001 zaten de vijftien landen van de Europese Unie 2 procent onder dit niveau, in 2007 5 procent. Voor ons land is de doelstelling 6 procent. Met een emissiereductie van 3 procent ten opzichte van 1990 is die doelstelling dus nog niet gehaald. Onze economie is relatief energie-intensief, onder andere door de relatief grote omvang

van de petrochemische sector en de tuinbouw in ons land, maar bijvoorbeeld ook door het relatief koude klimaat waardoor huishoudens veel stoken. Toch neemt het energieverbruik al jaren minder hard toe dan het bruto binnenlands product. De energie-intensiteit van de productie daalt dan ook, sinds 1990 zelfs met 21 procent en het sterkst in de aardolieaffinaderijen en de basischemie.

België en Duitsland boekten sinds 2001 de meeste reductiewinst. De meeste Oost-Europese landen zijn in deze periode meer broeikasgassen gaan uitstoten, maar halen nog ruimschoots de Kyotodoelstelling.

uitstoot broeikasgassen verder omlaag

Ontwikkeling broedvogelpopulatie, 1990–2007 (%-mutatie per jaar)

Bron: SOVON, CBS.

Populatie-ontwikkeling van enkele karakteristieke vogelsoorten, 1990–2007 (%-mutatie per jaar)

Vogelsoort	Trend in Nederland	Nederland	17 EU-landen
Putter	Sterke toename	8	0
Geelgors	Matige toename	2	-1
Grasmus	Matige toename	2	1
Huiszwaluw	Stabiel	0	-1
Houtduif	Matige afname	-1	1
Kievit	Matige afname	-1	-1
Gele kwikstaart	Matige afname	-1	-7
Ringmus	Matige afname	-2	-1
Grutto	Matige afname	-3	-3
Spreeuw	Matige afname	-3	-1
Torenvalk	Matige afname	-4	-3
Veldleeuwerik	Sterke afname	-6	-2
Zomertortel	Sterke afname	-7	-1

Bron: EBCC, SOVON, CBS.

Natuur

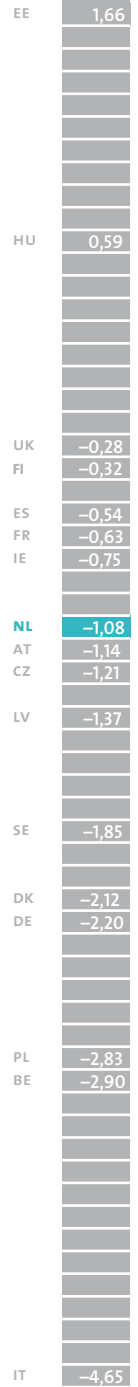
Door veranderingen in de landbouw is de populatie broedvogels in het agrarische gebied in Nederland achteruitgegaan. Uit gegevens van de Farmland Bird Index blijkt dat deze ontwikkeling zich voordoet in heel Europa. In Italië ging de broedvogelstand het hardst achteruit. In Hongarije en Estland neemt de broedvogelpopulatie nog steeds toe.

De achteruitgang van het aantal vogels per soort bedraagt in Nederland 1 procent per jaar (1990–2007). Ons land neemt daarmee een middenpositie in ten opzichte van zeventien andere Europese landen. Goed gaat het in ons land met de putter, de huiszwaluw en de geelgors, slecht gaat het met de veldleeuwerik en de zomertortel.

De oorzaken van de achteruitgang van de vogels van het boerenland zijn vooral het intensieve gebruik van bouw- en grasland (minder braaklegging, toename intensieve veehouderij), de veranderingen in gewaskeuze (vervanging van granen door mais) en de schaalvergroting van de landbouw, waardoor landschapselementen zoals houtwallen en bosjes verdwijnen. Een andere oorzaak is het verlies aan broedhabitat door stadsuitbreiding en wegeaanleg.

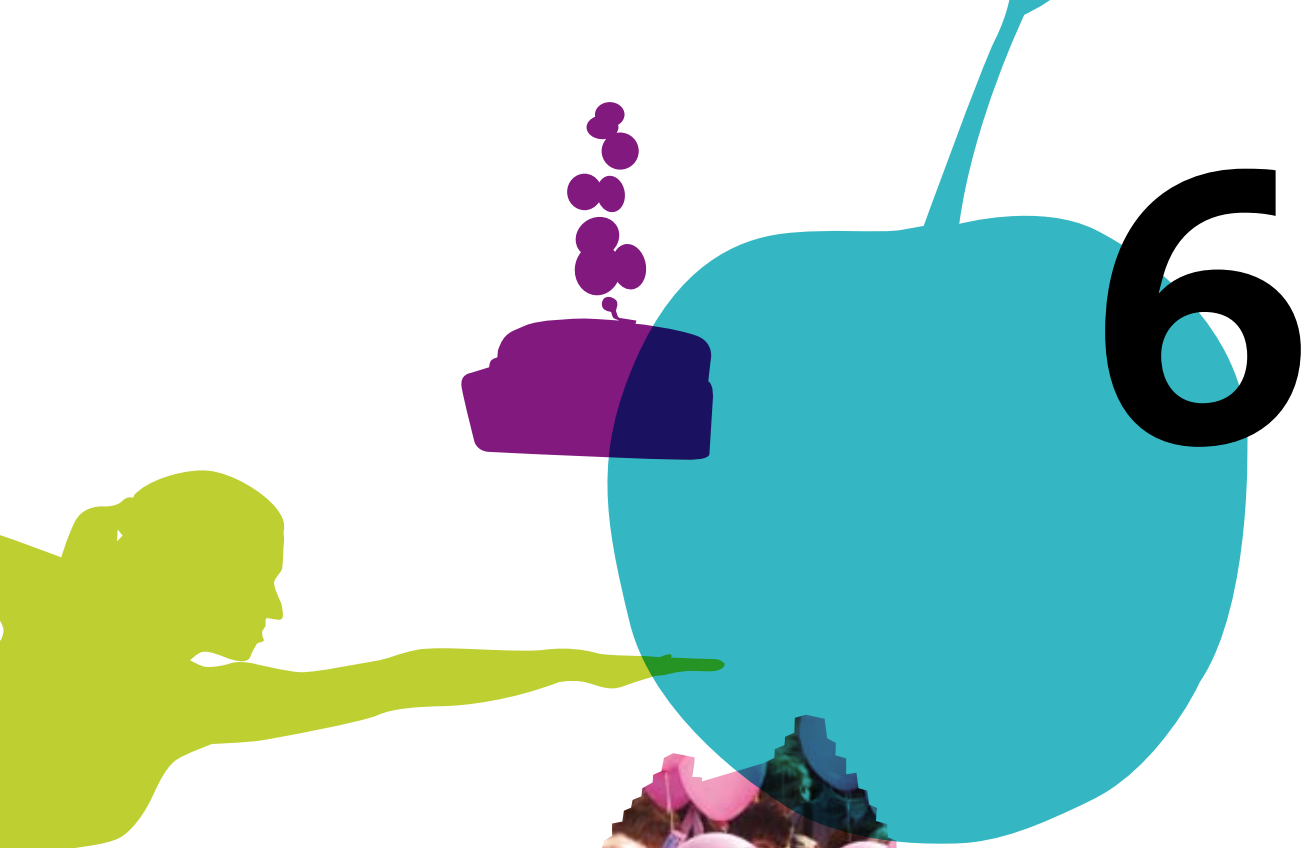
In Oost-Europa en Zuid-Europa speelt nog een andere factor een rol. Op veel onrendabele landbouwgronden wordt de agrarische bedrijfsvoering beëindigd, waarna agrarische gebieden verruigen en uiteindelijk bos worden.

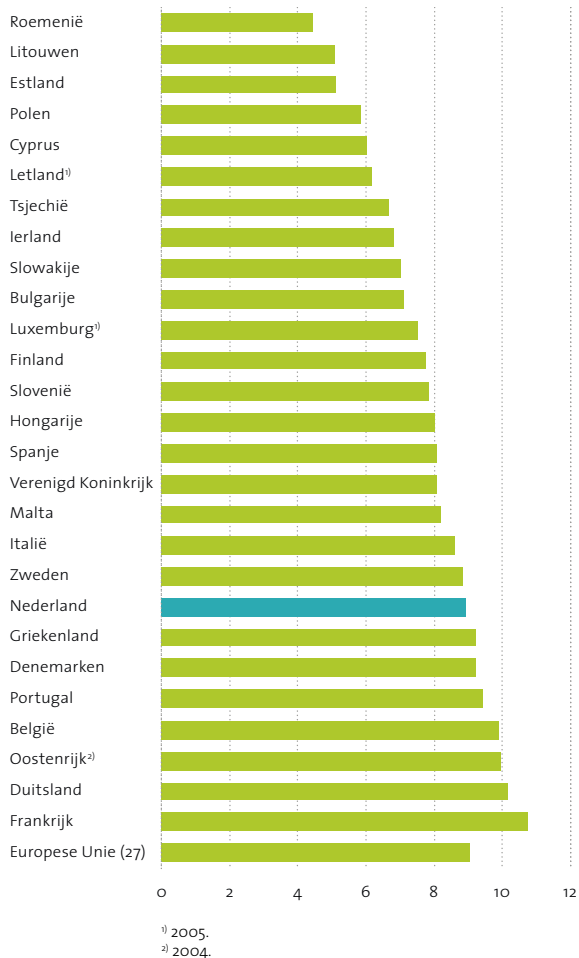
Ontwikkeling broedvogelpopulatie, 1990–2007 (%-mutatie per jaar)

Welzijn

Uitgaven gezondheidszorg, 2006

Bron: Eurostat, Malta: WHO, Griekenland, Ierland, Italië, VK: OESO.

Uitgaven gezondheidszorg gecorrigeerd voor koopkrachtverschillen, 2006 (euro per hoofd)

België	2 797
Bulgarije	613
Cyprus	7 66
Denemarken	2 709
Duitsland	2 730
Estland	815
Finland	2 141
Frankrijk	2 819
Griekenland	2 038
Hongarije	1 225
Ierland	2 368
Italië	2 113
Letland ¹⁾	691
Litouwen	775
Luxemburg ¹⁾	3 563
Malta	1 492
Nederland	2 766
Oostenrijk ²⁾	2 733
Polen	722
Portugal	1 656
Roemenië	407
Slovenië	1 652
Slowakije	1 051
Spanje	1 994
Tsjechië	1 227
Verenigd Koninkrijk	2 295
Zweden	2 586
Europese Unie (27)	2 092

¹⁾ 2005.

²⁾ 2004.

Bron: Eurostat, Malta: WHO, Griekenland, Ierland, Italië, VK: OESO.

Uitgaven aan gezondheidszorg

In 2006 bedroegen de uitgaven aan gezondheidszorg in ons land 8,9 procent van het bruto binnenlands product (bbp). Dat is iets minder dan het gemiddelde van alle landen van de Europese Unie (EU-27) van 9,0 procent lag. Frankrijk, Duitsland en Oostenrijk gaven het meest uit aan gezondheidszorg, ruim 10 procent van het bbp. In Roemenië, Litouwen, Estland en Polen lagen de zorguitgaven onder de 6 procent van het bbp. Een Nederlander gaf in 2006 ongeveer 2 800

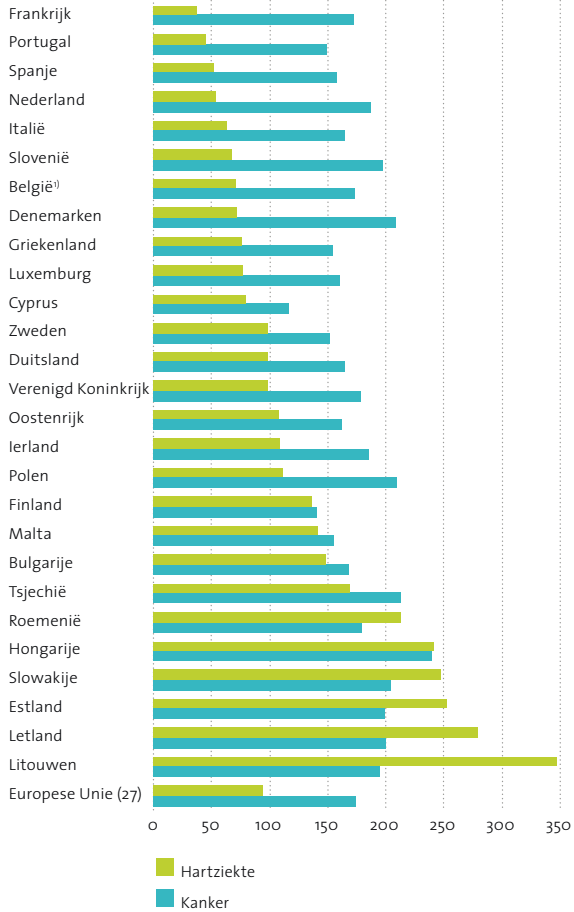
euro uit aan gezondheidszorg. Dat is meer dan het gemiddelde in de Europese Unie van 2 100 euro per inwoner. In Frankrijk, België, Oostenrijk, Duitsland en Denemarken waren de zorguitgaven per inwoner nagenoeg even hoog als in ons land. In Luxemburg waren de zorgkosten het hoogst, 3 600 euro per inwoner. De inwoners van de nieuw toegetreden landen betaalden het minst voor gezondheidszorg. Een Roemeen betaalde maar 400 euro, het laagste bedrag, een Bulgaar 600 euro.

FR	10,7
DE	10,2
AT	10,0
BE	9,9
PT	9,4
DK	9,2
EL	9,2
EU-27	9,0
NL	8,9
SE	8,8
IT	8,6
MT	8,2
UK	8,1
ES	8,1
HU	8,0
SI	7,8
FI	7,8
LU	7,5
BG	7,1
SK	7,0
IE	6,8
CZ	6,7
LV	6,2
CY	6,0
PL	5,9
EE	5,1
LT	5,1
RO	4,4

Uitgaven gezondheidszorg, 2006 (% van het bbp)

Sterfte aan kanker en hartziekten, 2006
(per 100 000 inwoners, gestandaardiseerd voor leeftijd)

¹⁾ 2004.

Bron: Eurostat.

Roken (%), alcohol (liters pure alcohol per jaar) en overgewicht (%), bevolking 15 jaar en ouder

	Roken ¹⁾	Overgewicht ¹⁾	Alcoholconsumptie ²⁾
België	29	42	10,9
Bulgarije	40	46	5,9
Cyprus	28	46	11,4
Denemarken	37	42	12,1
Duitsland	33	60	12,7
Estland	35	44	13
Finland	23	51	9,3
Frankrijk	26	37	12,3
Griekenland	35	54	9
Hongarije	34	53	13,8
Ierland	26	46	13,5
Italië	25	40	10,5
Letland	38	45	9,9
Litouwen	39	49	10,4
Luxemburg	.	.	18
Malta	26	58	6,6
Nederland	34	42	9,6
Oostenrijk	45	44	12,6
Polen	36	43	8,2
Portugal	19	52	11,1
Roemenië	31	42	8,9
Slovenië	45	49	11,7
Slowakije	28	47	11,6
Spanje	31	49	11,7
Tsjechië	31	51	16,2
Verenigd Koninkrijk	27	61	11,4
Zweden	28	44	6,9
Europese Unie (27)	30	49	11,1

¹⁾ Bron: Eurostat, 2004.

²⁾ Bron: WHO, 2003.

Doodsoorzaken

In 2006 stierven 187 op de 100 duizend inwoners in Nederland aan kanker. Dat is iets boven het gemiddelde van 175 van de EU-27. Hierbij is rekening gehouden met verschillen in leeftijdsopbouw van de bevolking van de diverse landen. Van de West- en Noord-Europese landen overleden alleen in Denemarken naar verhouding meer mensen aan kanker dan in Nederland.

In Nederland overleden 54 op de 100 duizend inwoners aan hartziekten. Hiermee heeft ons land een van de laagste sterftcijfers voor hartziekten van Europa. Alleen in Spanje, Portugal en Frankrijk lag het sterftcijfer lager. In de Baltische staten en Oost-Europa was de

sterfte aan hartziekten met 150 of meer sterfgevallen per 100 duizend inwoners het hoogst.

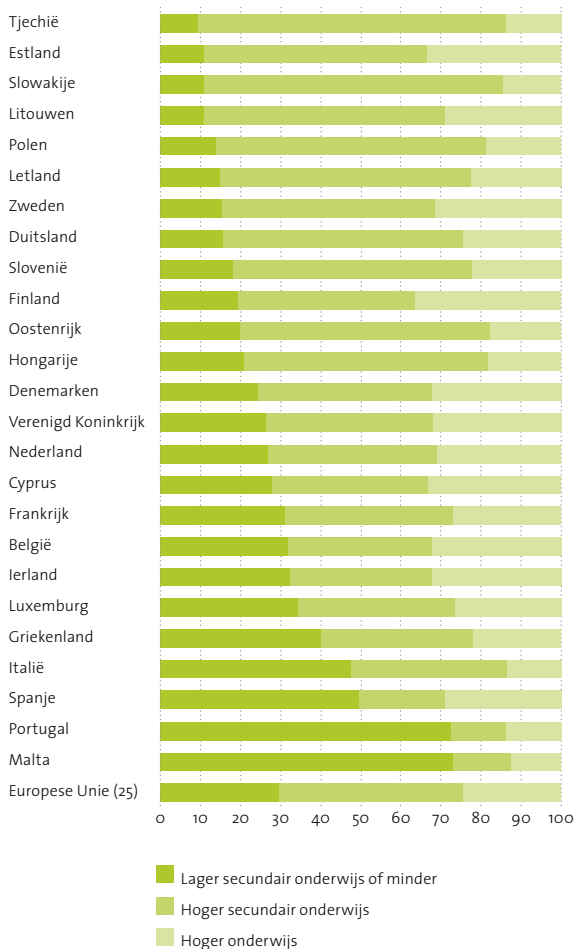
Roken, overgewicht en overmatig alcoholgebruik zijn risicofactoren voor de gezondheid. Volgens een Europese vergelijking uit 2004 rookte een op de drie Nederlanders dagelijks of af en toe. Dat was iets meer dan gemiddeld in de Europese Unie. Overgewicht kwam in Nederland minder voor dan gemiddeld in Europa, hoewel ook in Nederland ruim twee op de vijf inwoners overgewicht hadden. De consumptie van alcohol was in Nederland in 2003 ook wat lager dan gemiddeld in Europa.

Sterfte aan kanker en hartziekten, 2006 (per 100 000 inwoners, gestandaardiseerd voor leeftijd)

sterfte hartziekten laag, hoge kankersterfte

Onderwijsniveau van de bevolking van 25-64 jaar, 2007 (%)

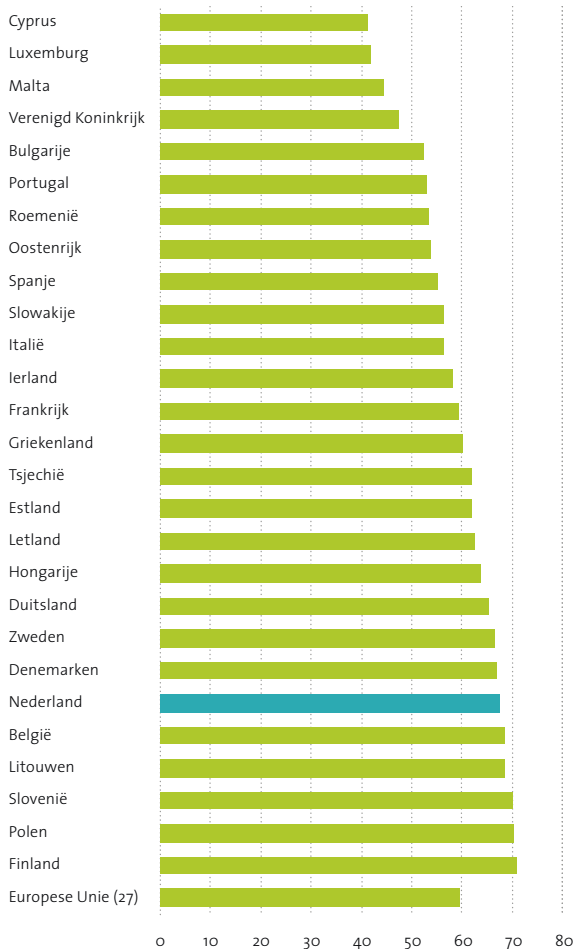
Bron: Eurostat.

Overheidsuitgaven voor onderwijs (% van het bbp)

	2000	2006
België	.	6,0
Bulgarije	4,0	4,2
Cyprus	5,4	7,0
Denemarken	8,3	8,0
Duitsland	4,5	4,4
Estland	6,1	4,8
Finland	5,9	6,1
Frankrijk	6,0	5,6
Griekenland	3,4	.
Hongarije	4,4	5,4
Ierland	4,3	4,9
Italië	4,6	4,7
Letland	5,6	5,1
Litouwen	5,9	4,8
Luxemburg	.	3,4
Malta	4,5	.
Nederland	5,0	5,5
Oostenrijk	5,7	5,4
Polen	4,9	5,3
Portugal	5,4	5,3
Roemenië	2,9	.
Slovenië	.	5,7
Slowakije	3,9	3,8
Spanje	4,3	4,3
Tsjechië	4,0	4,6
Verenigd Koninkrijk	4,5	5,5
Zweden	7,2	6,9
Europese Unie (24)	4,9	5,1

Bron: Eurostat.

Onderwijsdeelname jongeren (15 tot 25 jaar), 2006/'07 (%)

Bron: Eurostat.

Voortijdig schoolverlaters, 18 tot 25 jaar (%)

	2000	2007
België	12,5	12,3
Bulgarije	.	16,6
Cyprus	18,5	12,6
Denemarken	11,6	12,4
Duitsland	14,9	12,7
Estland	14,2	14,3
Finland	8,9	7,9
Frankrijk	13,3	12,7
Griekenland	18,2	14,7
Hongarije	13,8	10,9
Ierland	.	11,5
Italië	25,3	19,3
Letland	.	16,0
Litouwen	16,7	8,7
Luxemburg	16,8	15,1
Malta	54,2	37,3
Nederland	15,5	12,0
Oostenrijk	10,2	10,9
Polen	.	5,0
Portugal	42,6	36,3
Roemenië	22,3	19,2
Slovenië	.	4,3
Slowakije	.	7,2
Spanje	29,1	31,0
Verenigd Koninkrijk	.	17,0
Zweden	7,7	8,6
Europese Unie (27)	17,6	15,2

Bron: Eurostat.

Onderwijsdeelname

Een groot deel van de jongeren volgt een opleiding. In Nederland gold dat in 2006/'07 voor 68 procent van de 15- tot 25-jarigen. Dit is iets hoger dan gemiddeld in de 27 landen van de Europese Unie. Ook in de buurlanden België en Duitsland volgen relatief veel jongeren nog een opleiding. Topper is echter Finland. Van de Finse jongeren volgde 71 procent onderwijs. In Nederland is net als in de meeste EU-landen het aandeel jongeren dat onderwijs volgt de laatste tien jaren toegenomen.

Niet alle jongeren zijn even succesvol in het onderwijs. Van de 18- tot 25-jarige Nederlanders beschikte 12 procent in 2007 niet over een startkwalificatie, dat wil zeggen minimaal een diploma op havo-, vwo- of mbo-2-niveau. In 2000 was dit nog 16 procent. In de 27 landen van de Europese Unie was dit 15 procent (18 procent in 2000).

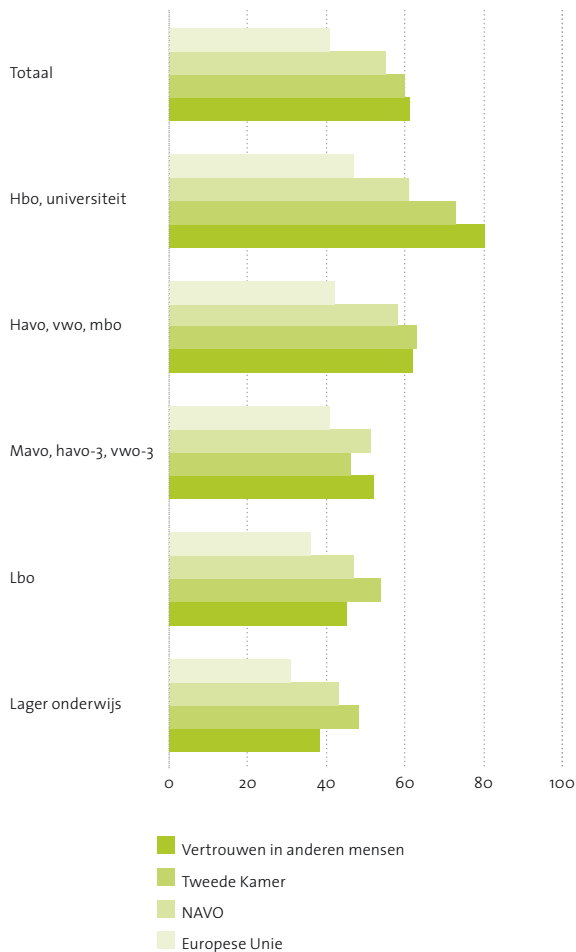
De regeringen van de EU-landen hebben afgesproken dat in 2010 het aandeel jongeren dat voortijdig het onderwijs verlaat de helft moet zijn van het aandeel in 2000.

FI	70,9
PL	70,3
SI	70,1
LT	68,7
BE	68,6
NL	67,5
DK	66,9
SE	66,6
DE	65,4
HU	63,7
LV	62,5
EE	62,1
CZ	62,1
EL	60,1
EU-27	59,5
FR	59,2
IE	58,1
IT	56,3
SK	56,3
ES	55,4
AT	53,8
RO	53,6
PT	53,0
BG	52,4
UK	47,3
MT	44,5
LU	41,8
CY	41,2

Onderwijsdeelname jongeren (15 tot 25 jaar), 2006/'07 (%)

Vertrouwen Nederlanders, naar opleiding (% van het totaal)

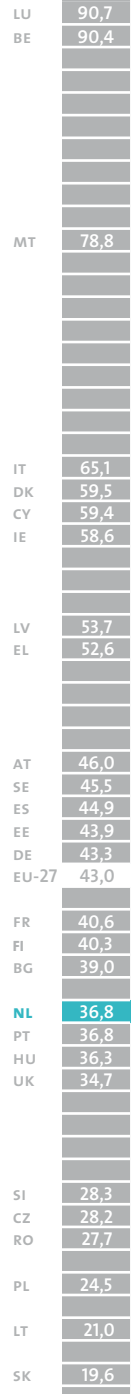
Bron: CBS, SKON.

Opkomst bij Europese verkiezingen (%)

	2004	2009
België ¹⁾	90,8	90,4
Bulgarije		39,0
Cyprus ¹⁾	72,5	59,4
Denemarken	47,9	59,5
Duitsland	43,0	43,3
Estland	26,8	43,9
Finland	39,4	40,3
Frankrijk	42,8	40,6
Griekenland ¹⁾	63,2	52,6
Hongarije	38,5	36,3
Ierland	58,6	58,6
Italië	71,7	65,1
Letland	41,3	53,7
Litouwen	48,4	21,0
Luxemburg ¹⁾	91,3	90,7
Malta	82,4	78,8
Nederland	39,3	36,8
Oostenrijk	42,4	46,0
Polen	20,9	24,5
Portugal	38,7	36,8
Roemenië		27,7
Slovenië	28,4	28,3
Slowakije	17,0	19,6
Spanje	45,1	44,9
Tsjechië	28,3	28,2
Verenigd Koninkrijk	38,5	34,7
Zweden	37,9	45,5
Europese Unie (27)	45,5	43,0

¹⁾ In Luxemburg, België, Cyprus en Griekenland geldt een opkomstplicht.

Bron: TNS Opinion/EP.

Opkomst bij Europese verkiezingen, 2009 (%)

Sociale samenhang

Politieke participatie geeft een indicatie van de mate van sociale samenhang. In Nederland stijgt deze politieke participatie. De opkomst bij verkiezingen is toegenomen tot 80 procent bij de Tweede-Kamerverkiezingen van november 2006. In de meeste andere landen in Europa is de opkomst bij nationale verkiezingen lager.

De opkomst bij Europese verkiezingen blijft daar echter ver bij achter. In 1979 was de opkomst bij de verkiezingen voor het Europese parlement in Nederland nog 58 procent, in 2004 was het 39 procent en in 2009 37 procent. Dat is lager dan het Europese gemiddelde van 43 procent. De Nederlandse burger staat ook tamelijk negatief tegenover een verdergaande

Europese eenwording: 55 procent is tegen, 26 procent is voor en 19 procent neemt een middenpositie in.

Als Nederlanders gevraagd wordt of zij anderen vertrouwen, antwoordt 61 procent bevestigend. Het resterende deel vindt dat zij niet voorzichtig genoeg kan zijn in de omgang met anderen. Ten opzichte van 1998 is dit sociale vertrouwen toegenomen. Nederland scoort op dit punt hoog vergeleken met de meeste andere Europese landen. Alleen in Scandinavië is het sociale vertrouwen nog groter. Daarentegen heeft met 41 procent slechts een minderheid vertrouwen in de Europese Unie.

veel vertrouwen in elkaar, weinig in Europa

Relatieve armoede¹⁾, 2007 (% van de bevolking)

Bron: Eurostat.

Inkomensongelijkheid¹⁾, 2007

	2001	2007
België	4,0	3,9
Bulgarije	.	6,9
Cyprus	4,1 ²⁾	4,5
Denemarken	3,0	3,7
Duitsland	3,6	5,0
Estland	6,1	5,5
Finland	3,7	3,7
Frankrijk	3,9	3,8
Griekenland	5,7	6,0
Hongarije	3,1	3,7
Ierland	4,5	4,8
Italië	4,8	5,5
Letland	5,5 ³⁾	6,3
Litouwen	4,9	5,9
Luxemburg	3,8	4,0
Malta	4,6 ³⁾	3,8
Nederland	4,0	4,0
Oostenrijk	3,5	3,8
Polen	4,7	5,3
Portugal	6,5	6,5
Roemenië	.	7,8
Slovenië	3,1	3,3
Slowakije	.	3,5
Spanje	5,5	5,3
Tsjechië	3,4	3,5
Verenigd Koninkrijk	5,4	5,5
Zweden	3,4	3,4
Europese Unie (27)	.	5,0

¹⁾ Verhouding rijkste 20% en armste 20% van de bevolking.

²⁾ 2003.

³⁾ 2000.

Bron: Eurostat

Inkomensongelijkheid

In 2007 hadden ongeveer 79 miljoen inwoners (17 procent) van de Europese Unie (EU-27) een inkomen onder de armoedegrens. Deze grens verschilt per land en is sterk afhankelijk van het welvaartsniveau.

Nederland en Tsjechië hebben met 10 procent het laagste percentage inwoners met een dergelijk laag inkomen. In Letland, Bulgarije en Roemenië was dit percentage hoger dan 20. Gemiddeld lag de relatieve armoede in de nieuwe lidstaten op vrijwel hetzelfde niveau als in de oude lidstaten. In de vijftien oude lidstaten lag het welvaartsniveau echter een stuk hoger.

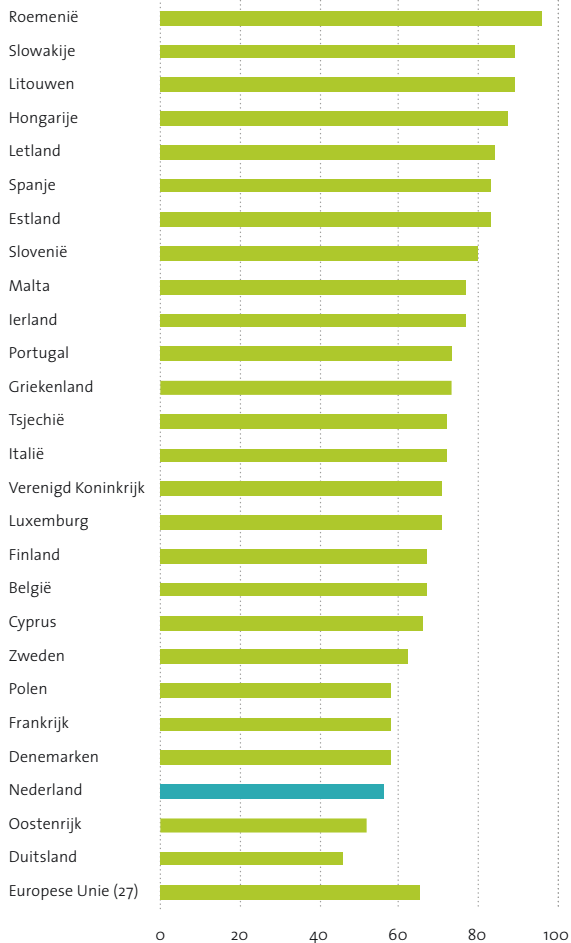
In landen waar veel mensen onder deze armoedegrens leven, is de inkomensongelijkheid vaak groot. In Nederland had de rijkste 20 procent in 2007 gemiddeld een vier keer zo hoog inkomen als de armste 20 procent van de bevolking. Gemiddeld had in de Europese Unie (EU-27) de rijkste 20 procent een vijf keer zo hoog inkomen als de armste 20 procent. Binnen de oude Europese Unie waren de inkomensverschillen het kleinst in de Scandinavische landen. In Bulgarije en Roemenië was de inkomenscloof het grootst.

Relatieve armoede, 2007 (% van de bevolking)

geringe inkomensverschillen

Huishoudens met eigen woning, 2007 (%)

Bron: Eurostat.

Type woning, 2007 (% van totaal)

	Flat	Vrijstaand huis	Rijtjes- of half vrijstaand huis
België	26	34	39
Cyprus	25	44	29
Denemarken	38	48	15
Duitsland	62	23	13
Estland	69	27	4
Finland	43	38	19
Frankrijk	41	39	20
Griekenland	55	35	10
Hongarije	35	57	8
Ierland	4	41	55
Italië	53	22	19
Letland	72	23	5
Litouwen	59	32	9
Luxemburg	33	35	30
Malta	46	4	49
Nederland	26	14	55
Oostenrijk	48	39	12
Polen	55	40	5
Portugal	38	39	23
Roemenië	41	56	3
Slovenië	31	65	4
Slowakije	53	45	2
Spanje	66	16	19
Tsjechië	56	34	10
Verenigd Koninkrijk	18	24	59
Zweden	51	42	7
Europese Unie (27)	46	30	22

Bron: Eurostat.

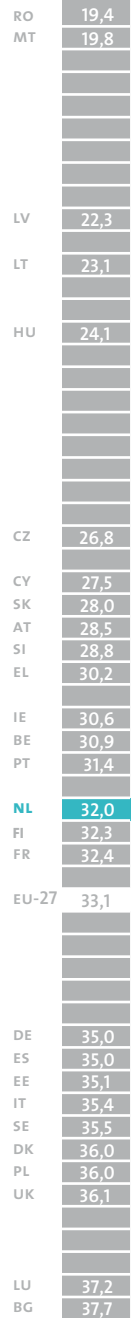
Wonen

Zeven op de tien Nederlandse huishoudens woonden in 2007 in een rijtjeshuis of een (half) vrijstaande woning. Dat is veel in vergelijking met de andere landen van de Europese Unie (EU-27). Alleen in het Verenigd Koninkrijk woonde een nog groter deel van de huishoudens in zo'n woning. Vrijstaande woningen komen in Nederland naar verhouding juist weinig voor. Dat geldt ook voor flats. Van de huishoudens in de Europese Unie woont bijna de helft in een flat. In Nederland is dat ruim een kwart.

In vergelijking met de andere landen van de Europese Unie wonen relatief weinig

Nederlandse huishoudens in een eigen huis. In 2007 waren Oostenrijk en Duitsland de enige landen met een lager eigenwoningbezit. Roemenië telde het hoogste percentage huishoudens met een eigen woning, gevolgd door Litouwen en Slowakije.

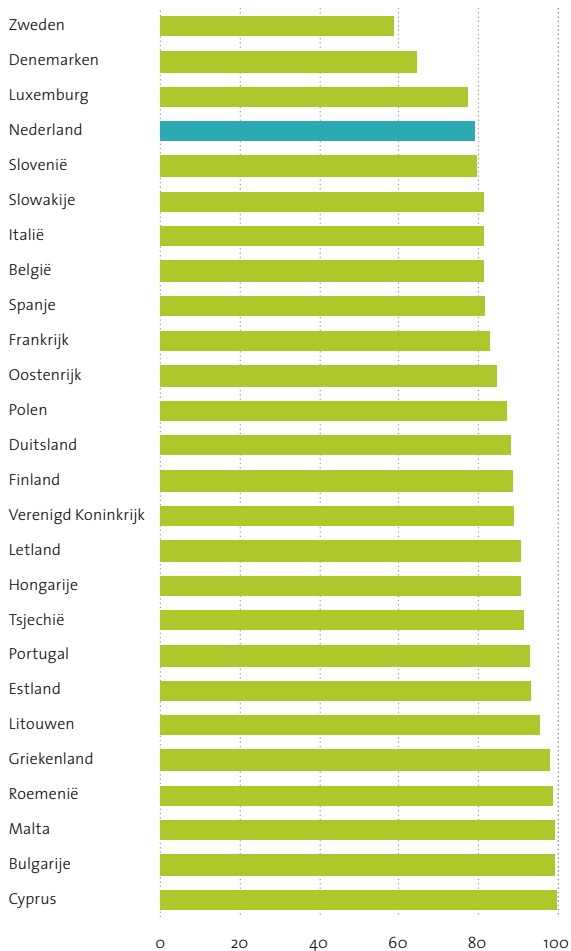
Nederlandse huishoudens besteedden in 2007 32 procent van hun inkomen aan wonen, net iets minder dan het Europese gemiddelde, en evenveel als huishoudens als in Frankrijk en Finland. Bulgaarse huishoudens gaven relatief het meest uit aan wonen en Roemeense het minst.

Uitgaven aan wonen (% van het inkomen)

weinig woningbezitters

Buitenlandse gasten in hotels (% van totaal aantal buitenlandse gasten)

Bron: Eurostat.

Aantal lange vakanties van 4 nachten of meer (per hoofd van de bevolking 15 jaar of ouder)

	2007
België	0,78
Cyprus	1,28
Denemarken	1,35
Duitsland	1,40
Estland	0,36
Finland	1,53
Frankrijk	1,65
Griekenland	0,89
Hongarije	0,91
Ierland	1,71
Italië ¹⁾	0,82
Letland	0,44
Litouwen	0,42
Luxemburg	1,81
Nederland	1,37
Oostenrijk	1,24
Polen	0,55
Portugal	0,38
Roemenië	0,30
Slovenië	0,96
Slowakije	1,08
Spanje	1,06
Tsjechië	1,07
Verenigd Koninkrijk	1,44
Zweden ¹⁾	1,71

¹⁾ 2006.

Bron: Eurostat.

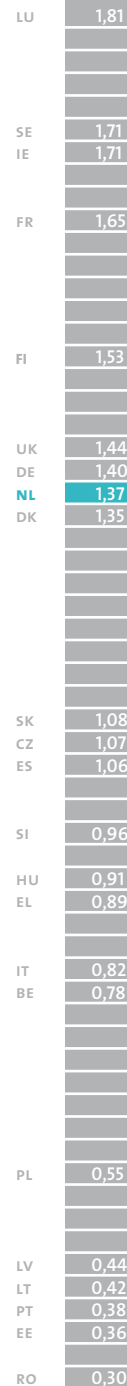
Toerisme

Europeanen gaan vaak op reis. Nederlanders van 15 jaar en ouder gingen in 2007 gemiddeld 1,4 keer op lange vakantie, waarbij ze vier nachten of langer buitenshuis in binnen- of buitenland verbleven. Denen en Duitsers gingen vrijwel even vaak op lange vakantie als Nederlanders. Luxemburgers waren in 2007 met 1,8 lange vakanties per persoon de meest frequente vakantiegangers, gevolgd door Zweden en Ieren met gemiddeld 1,7 vakanties. Roemenen trokken er met gemiddeld 0,3 lange vakanties per persoon het minst op uit.

Nederlanders gaven in 2007 ruim 12 miljard euro aan vakanties uit, ruim 900 euro per

hoofd van de bevolking, goed voor de vijfde plaats op de Europese ranglijst van vakantie-uitgaven (EU-27). Fransen gaven het meest uit aan vakanties: bijna 81 miljard euro, gevolgd door Duitsers met ruim 78 miljard euro.

In 2007 overnachtten in ons land acht op de tien buitenlandse gasten in een hotel. Buitenlandse gasten die Cyprus, Bulgarije of Malta bezoeken, verblijven vrijwel allen in hotels. Alleen in Denemarken en Zweden maakte meer dan 30 procent van de buitenlandse gasten gebruik van andere typen accommodatie zoals campings, bungalows of groepsaccommodaties.

Lange vakanties per hoofd van de bevolking van 15 jaar of ouder, 2007

Vrouwen in het parlement, 2008 (%)

Bron: UNDP.

Werk en inkomen

	Vrouwen in hogere technische en wetenschappelijke beroepen (%)	Vrouwen in hogere managementfuncties (%)	Verhouding inkomen vrouwen/mannen
België	49	32	0,64
Bulgarije	61	31	0,68
Cyprus	48	15	0,58
Denemarken	52	28	0,74
Duitsland	50	38	0,59
Estland	69	34	0,65
Finland	55	29	0,73
Frankrijk	48	38	0,61
Griekenland	49	28	0,51
Hongarije	60	35	0,75
Ierland	53	31	0,56
Italië	47	34	0,49
Letland	66	41	0,67
Litouwen	70	38	0,70
Luxemburg	.	.	0,57
Malta	41	19	0,45
Nederland	50	28	0,67
Oostenrijk	48	27	0,40
Polen	60	36	0,59
Portugal	51	32	0,60
Roemenië	56	28	0,68
Slovenië	56	34	0,61
Slowakije	58	31	0,58
Spanje	49	32	0,52
Tsjechië	53	29	0,57
Verenigd Koninkrijk	47	34	0,67
Zweden	51	32	0,67

Bron: UNDP.

Maatschappelijke positie van vrouwen

De *gender empowerment measure* (GEM) signaleert de ongelijkheid tussen mannen en vrouwen op het gebied van werk, inkomen en politiek. Een lage GEM-waarde geeft een grote ongelijkheid aan tussen de mogelijkheden van mannen en vrouwen op economisch en politiek gebied.

In vergelijking met de andere landen van de Europese Unie (EU-27) is de GEM-waarde van Nederland hoog. Zweden laat de hoogste waarde zien. De nieuwe toetreders nemen startposities in.

Het percentage vrouwen in hogere technische en wetenschappelijke beroepen is in Nederland gelijk aan dat van mannen. In de Baltische en de Oost-Europese staten is dit aandeel hoger. Minder goed zijn de Nederlandse vrouwen

vertegenwoordigd in hogere managementfuncties. Met een aandeel van 28 procent vrouwelijke managers bevindt ons land zich onderaan de Europese rangorde.

Verder is in Nederland het inkomen van vrouwen laag vergeleken met dat van mannen. Dit komt voor een groot deel omdat Nederlandse vrouwen vaak in deeltijd werken. Nergens in de EU-27 echter komt het inkomen van vrouwen boven de 75 procent van dat van mannen uit.

Ten slotte is het percentage vrouwelijke parlementariërs – 39 procent – in Nederland redelijk hoog in vergelijking met de meeste andere landen. Alleen in Zweden en Finland is dat percentage hoger.

SE	0,91
FI	0,90
DK	0,90
NL	0,88
BE	0,87
DE	0,85
ES	0,84
UK	0,79
FR	0,78
PT	0,75
AT	0,74
IT	0,74
IE	0,72
EL	0,68
EE	0,67
CZ	0,66
SK	0,66
LV	0,65
SI	0,64
PL	0,63
LT	0,63
BG	0,61
CY	0,60
HU	0,59
MT	0,53
RO	0,51

weinig managers, veel politici

Financiën van de EU

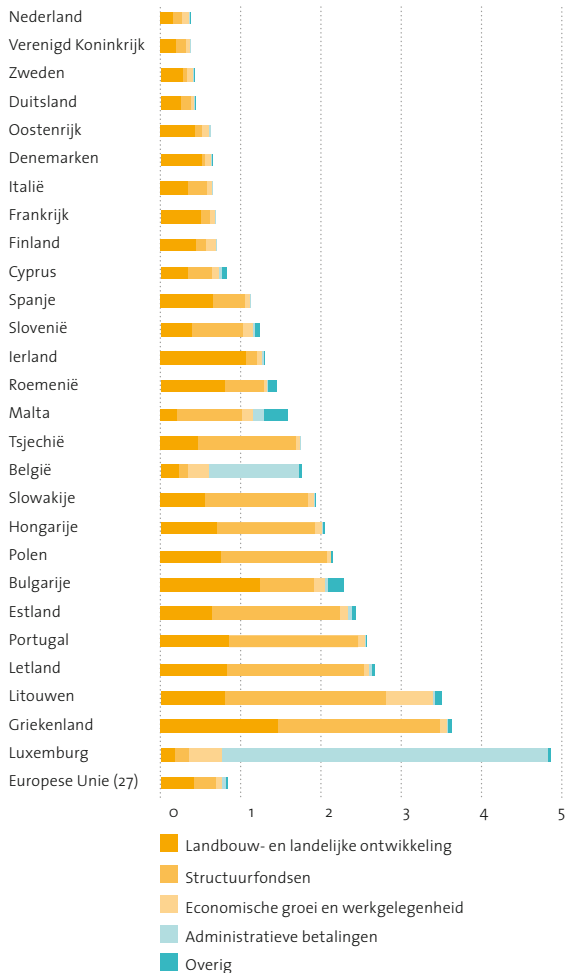

7

Ontvangsten uit de EU, 2008 (% van bni)

Bron: Eurostat.

Netto-ontvangsten per inwoner, 2002 en 2008 (euro's)

	2002	2008
België	128	138
Bulgarije	18	80
Cyprus	24	-63
Denemarken	-41	-135
Duitsland	-71	-134
Estland	32	154
Finland	5	-73
Frankrijk	-32	-67
Griekenland	305	551
Hongarije	14	105
Ierland	402	107
Italië	-54	-81
Letland	23	174
Litouwen	29	240
Luxemburg	1726	2354
Malta	35	66
Nederland	-178	-268
Oostenrijk	-31	-50
Polen	14	109
Portugal	258	250
Roemenië	11	67
Slovenië	34	24
Slowakije	23	120
Spanje	210	47
Tsjechië	25	100
Verenigd Koninkrijk	-67	-46
Zweden	-95	-191

Bron: Eurostat.

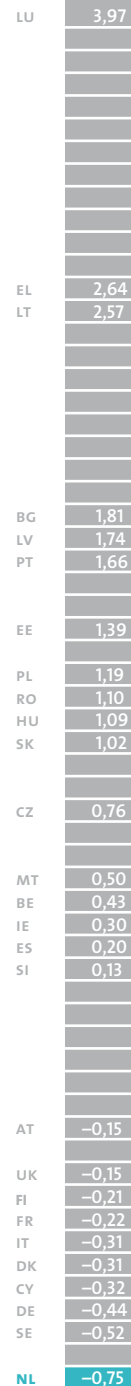
Europese begroting

In de Europese Unie vindt een herverdeling plaats van gelden van lidstaten. Sommige landen zijn nettobetalers, andere landen zijn netto-ontvangers. Ons land droeg in 2008 6,7 miljard euro af aan de EU en ontving 2,3 miljard euro. De afdracht per Nederlander was 268 euro, het hoogste bedrag van alle lidstaten.

Luxemburgers ontvingen het meest: 2 354 euro per inwoner. Het land profiteert van de administratieve vergoedingen die het krijgt voor de huisvesting van grote EU-instellingen. Ook het cijfer voor België is om deze reden vertekend. Als de vergoedingen voor deze EU-organen buiten beschouwing worden gelaten,

zijn de Belgen en Luxemburgers netto-betalers. De grootste netto-ontvangers zijn Griekenland, Portugal en Litouwen. Deze landen ontvangen veel uit landbouw- en structuurfondsen.

Gemeten aan het bruto nationaal inkomen (bni) ontving Nederland het minst uit de EU: 0,38 procent. Dit komt vooral doordat ons land relatief weinig ontvangt uit de grootste inkomstenbronnen, de landbouw- en structuurfondsen. Worden de afdrachten afgetrokken, dan betaalt Nederland netto 0,75 procent van het bni aan de Europese Unie, wederom het meest van alle lidstaten.

Netto-ontvangsten, 2008 (% van bni)

grootste nettobetaler

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312
2492 JP Den Haag

Prepress

Centraal Bureau voor de Statistiek
Grafimedia

Druk

OBT bv, Den Haag

Ontwerp

Teldesign, Rotterdam

Inlichtingen

Tel (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier:
www.cbs.nl/infoservice

Bestellingen

Email: verkoop@cbs.nl
Fax (045) 570 62 68

Internet

www.cbs.nl

Oplage: 35 000 exemplaren

Prijs: € 3,10

ISBN: 978-90-357-1637-7